

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

[ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ—ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΑ—ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΗ]

ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΑ ΠΩΛΗΣΕΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ

Εἶναι περίεργον φαινόμενον τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς τῶν ἐθνῶν, ὅτι αἱ δύο μεγάλαι τῆς διοικήσεως ἀρχαί, τῆς συγκεντρώσεως ἤτοι καὶ τῆς ἀποκεντρώσεως, ἀπαντῶνται καὶ ἐν τῇ πρακτικῇ τῆς συναλλαγῆς κατὰ τὰς μᾶλλον ἀντιθέτους περιόδους τῆς ἀναπτύξεώς της. Τοιοῦτοτρόπως μόλις ἡ ἐθνικὴ οἰκονομία εἰσέρχεται εἰς τὸ πρῶτον στάδιόν της, οἱ πωληταὶ προσπαθοῦσι νὰ εἶναι, εἰ δυνατόν, παντοπωληταί· τὰ πλεόν ἀντίθετα ἀντικείμενα συγκεντροῦνται ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην κατὰ τὸ κύριον ὑπόδειγμα τῆς περιόδου ταύτης, ἣτις συνίσταται εἰς τὴν παμβιομηχανίαν ἐκάστου ἀνθρώπου. Τὴν περίοδον ταύτην διαδέχεται ἡ περίοδος τοῦ καταμερισμοῦ τῶν ἔργων, ἣτις προχωρεῖ εἰς τοιαύτας λεπτομερείας, ὥστε νομίζει τις, ὅτι τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα προσδοκᾷ ἐκ τῆς εἰδικῆς ἐπὶ ἐκάστου τούτων μελέτης νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ὀριστικὴν τελειοποίησιν τοῦ ὅλου κοινωνικοῦ ἔργου. Καὶ ἡ περίοδος αὕτη προχωρεῖ εἰς τὸν σκοπὸν της μέχρι τῶν νεωτάτων χρόνων θαύματα ἐργαζομένη. Ὡσανεὶ ὁμως ἐπρόκειτο κύκλος τις τῆς ἀνθρωπίνης προόδου νὰ συντελεσθῇ, παρατηροῦμεν κατόπιν ἐπανερχομένας τὰς ἀρχαίας τάσεις τῆς ἀνθρωπότητος, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον, εἰς τὴν πολυβιομηχα-

νίαν ἐν πολλοῖς ἄλλοις καὶ ἐξαιρέτως ἐν ταῖς πωλήσεσι τῶν πρὸς κατανάλωσιν ἐφοδίων τῆς ζωῆς.

Συγκέντρωσις λοιπὸν κατ' ἀρχὰς καὶ ἀποκέντρωσις κατόπιν, ἵνα ἐπανέλθῃ ἐκ νέου ἐν μέτρῳ ἀναλόγῳ ἢ συγκέντρωσις, ἰδοὺ ἢ διαδοχικὴ ἐκτύλιξις τοῦ οἰκονομικοῦ τῆς ἀνθρωπότητος σκοποῦ ὑπὸ τὴν σημαίαν τῆς ἀδιαλείπτου προόδου, ἣτις χαρακτηρίζει τὰ ἔργα τῆς καὶ ὑπὸ τὸν τύπον τῶν παγκοσμίων κρίσεων, αἵτινες κατὰ τὰ μεγάλα διαστήματα τῶν αἰώνων μεταβάλλουσι τὰς ἑαυτῆς βάσεις.

Ἄλλ' ἵνα ἀπὸ τῆς γενικωτάτης ταύτης ἐννοίας περιορισθῶμεν ἐν τῇ εἰδικῇ τῆς συναλλαγῆς σφαίρᾳ, παρατηροῦμεν ὅτι οἱ κατὰ μέρος μικροπωληταὶ τῶν ἐφοδίων τῆς ζωῆς ἤρχισαν τελευταῖον νὰ αἰσθάνωνται βαρύτερον συναγωνισμὸν προερχόμενον ἐκ τῶν συγκεντρώσεων, τὰς ὁποίας ἐνεργοῦσι τὰ μεγάλα τῶν γενικῶν ὁμοῦ καὶ μερικῶν πωλήσεων καταστήματα (bazar). Κατὰ τὸ 1874 οἱ μικροπωληταὶ τοῦ Λονδίνου ὑπέβαλον εἰς τὸ Κοινοβούλιον ἀναφορὰν παραπόνων ἐναντίον τῶν καταστημάτων τούτων, πολλὰ τῶν ὁποίων κινουσι κεφάλαια ἄνω τῶν 25 ἑκατομμυρίων δραχμῶν ἕκαστον. Ἐν τῇ ἀναφορᾷ ταύτῃ ὑπεγράφοντο μικροὶ παντοπῶλαι, κρεοπῶλαι, ἀρτοποιοί, ὑποδηματοποιοί, ἐπιπλοπῶλαι καὶ ἐν γένει μικροπῶλαι διαφόρων εἰδῶν, οἵτινες παρίσταντο ὡς θύματα τῆς νέας τῶν συγκεντρώσεων ἀρχῆς, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τῆς ὁποίας ἡ τροφή, ἡ ἐνδυμασία καὶ ἡ λοιπὴ τῆς συνήθους βιωτικῆς προμήθεια, ἀφίνουσα τοὺς κατὰ μέρος προμηθευτάς, ἀποτείνεται εἰς τὰ μεγάλα τῶν ἐφοδίων τῆς ζωῆς συγκεντρωτικὰ καταστήματα.

Πρέπει βεβαίως νὰ θεραπεύωσι πρακτικὴν τῆς ἀνθρωπότητος ἀνάγκην αἱ τάσεις τῆς οἰκονομικῆς ταύτης συγκεντρώσεως, ἵνα τὸ ἐκτεθὲν φαινόμενον ἐκτυλίσσηται κανονικῶς καὶ ἀδιαλείπτως ἐν ταῖς διαφόροις φάσεσι τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Αἱ κατὰ μέρος πωλήσεις ἐπιβαρρύνονται διὰ δαπανῶν διαχειριστικῶν καὶ ἄλλων περιπλοκῶν,

τὰς ὁποίας δὲν δύναται νὰ ὑποφέρῃ καὶ νὰ πληρόνῃ τὸ κοινὸν τῶν καταναλωτῶν εἰς ὅλας τὰς περιόδους τοῦ προαγομένου πολιτισμοῦ. Ἐντεῦθεν ἡ προτίμησις τῶν συγκεντρωτικῶν τῆς πωλήσεως καταστημάτων, τὰ ὁποία καὶ τὴν εὐθηνεῖαν σέβονται καὶ τὴν τάξιν ἀκολουθοῦσι πλειότερον τῶν μικρῶν. Ἄλλ' ἐρωτᾶται ποία ἢ τύχη τῶν μικροπωλητῶν ἐνώπιον τοῦ τοιούτου συμπτώματος; Ἡ ἐρώτησις δὲ αὕτη εἶναι κοινὴ καὶ πρὸς τοὺς μικροβιομηχάνους, τῶν ὁποίων τὰ κατὰ μέρος ἔργα ἀπορροφῶνται ὑπὸ τῶν μεγάλων βιομηχανικῶν ἐργοστασίων ἐν οἷς ἡ μηχανικὴ ἐνεργεῖ τὰ θαυμάσιά της. Τὸ ἀκριβὲς εἶναι ὅτι τὸ συγκεντρωτικὸν τῆς βιομηχανίας ρεῦμα εἶναι ἀνώτερον τῶν ἀτομικῶν δυνάμεων, καὶ ὅτι ὅπως ὁ μικρὸς ὑφαντῆς ὑπενδίδει εἰς τὸ μηχανικὸν ὑφαντουργεῖον, οὕτω καὶ ὁ μικροπωλητῆς προώριστα νὰ ὑποχωρήσῃ ἐνώπιον τῶν μεγαλοπωλητῶν.

Ἄλλη σωτηρία δὲν ὑπάρχει ἐπὶ τόσον σημαντικοῦ εἰς τὴν τύχην τῆς μικρᾶς συναλλαγῆς συμβεβηκότος, ἐκτὸς τοῦ συνεταιρισμοῦ τῶν μικρῶν πωλητῶν εἰς μεγάλας συγκεντρωτικὰς ἐπιχειρήσεις. Ὅταν ἡ πώλησις τῶν ἐφοδίων τῆς καταναλώσεως δεικνύει τάσεις εἰς οἰκονομικὴν ἀποκέντρωσιν, τὸ συμφέρον τῶν εἰς τὴν βιομηχανίαν ταύτην ἀσχολουμένων εἶναι ἱκανῶς ἐνδεικτικόν. Ὅταν δὲ αἱ μεγάλαι συγκεντρώσεις τῶν ἐφοδίων τῆς καταναλώσεως καθιστῶσιν ἄνισον τὸν συναγωνισμὸν τῶν μικρῶν εἰς τὸ εἶδος τοῦτο ἐπιτηδευματιῶν, εἰς αὐτοὺς ἀνήκει ἡ προνοητικὴ λειτουργία τοῦ μεγάλου ἀξιώματος « l'union fait la force » ἢ ἔνωσις δημιουργεῖ τὴν ἰσχύν.

Ἴνα κρίνη τις περὶ τῶν διαστάσεων, τὰς ὁποίας λαμβάνει ἡ συγκεντρωτικὴ τῶν κατὰ μέρος πωλήσεων τάσις, ἀρκοῦσιν αἱ ἐπόμεναι πληροφόρια ἐπὶ Παρισικοῦ τοιούτου καταστήματος (bazar). Κατὰ τὸ ἔτος 1875 ἀπέστειλε τοῦτο ἐκτὸς τῶν Παρισίων ἀντικείμενα 195,579 παραγγελιῶν, ἀξίας 13,760,000 φράγκων, μεταξὺ τῶν ὁποίων

5,000,000 ἐπέμποντο ἐκτὸς τῆς Γαλλίας. Δὲν εἶναι ἀποσκοποῦ ἢ ἐπομένη ἀπαρίθμησις τῶν πελατῶν τοῦ καταστήματος τούτου, διότι κατὰ μέσον ὄρον ὑπολογίζονται οὗτοι ἐν μὲν τῇ Γερμανίᾳ καὶ τῇ Αὐστρίᾳ εἰς 7,500, ἐν δὲ τῇ Ὀλλανδίᾳ εἰς 2,753, ἐν δὲ τῇ Ἑλβετίᾳ εἰς 2,300, ἐν δὲ τῷ Βελγίῳ εἰς 1,913, ἐν δὲ τῇ Ἀγγλίᾳ, Ἰταλίᾳ καὶ ταῖς λοιπαῖς χώραις εἰς 1,576. Τὸ ὅλον εἰς 16,042 ἄτομα ἀναβιβάζεται ἢ ἐκτὸς τῆς Γαλλίας πελατεία τοῦ συγκεντρωτικοῦ τούτου τῶν πωλήσεων Παρισινοῦ καταστήματος.

Οἱ ἀνωτέρω ἀριθμοὶ ἐπιβεβαιούσι, δὲν ἀναιροῦσι τὴν ἐπὶ τῶν μικρῶν κατὰ μέρος καταστημάτων ἐκτεθεῖσαν ἐπιρροὴν τῶν μεγάλων συγκεντρωτικῶν τῆς γενικῆς καταναλώσεως. Φέρουσιν ὅμως συγχρόνως εἰς φῶς, ὅτι τὰ τοιαῦτα καταστήματα ἀποτείνονται εἰς μείζονα κύκλον ἐνεργείας καὶ ἐκτὸς ἤτοι τῆς πόλεως ἐν ἣ ἐδρεύουσι. Βεβαίως τοιαύτη διεύθυνσις δὲν ἀντίκειται εἰς τὰ τοπικὰ συμφέροντα τῶν ἐπιμεριστικῶν καταστημάτων· πάντως ὅμως ταῦτα εὐρίσκονται ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τοῦ ἐπιτοπίου πρὸς τὰ μεγάλα τῆς συγκεντρώσεως καταστήματα συναγωνισμοῦ, ὥστε ἀνάγκη ὅπως διὰ τῆς ποικιλίας τῶν προμηθειῶν των καὶ διὰ τοῦ συνεταρισμοῦ τῶν κεφαλαίων των, ἰδιαιτέρως δὲ διὰ τῆς εὐκαμψίας τῶν ἐργασιῶν των, ἀγωνίζονται τὸν περὶ τῆς ὑπάρξεως ἀγῶνα.

Δὲν πρόκειται γὰρ ἐκτεθῶσιν ἐνταῦθα τὰ δεινὰ τοῦ συναγωνισμοῦ πρὸς τοὺς ἀνταγωνιζομένους. Τὸ οὐσιῶδες εἶναι ὅτι ὠφελεῖται τὸ κοινὸν τῶν καταναλωτῶν καὶ ὅτι εἶναι τοῦτο τόσον ἀπαιτητικόν, ὥστε δὲν μεριμνᾷ πάντοτε μετ'εὐλαβείας περὶ τῶν ἐνώπιόν του συγκρουομένων συμφερόντων. Ἀπόδειξις ὅτι ἕκαστος βιομήχανος πρέπει νὰ γνωρίζῃ τοὺς ἐν οἷς ζῆ καιροὺς, καὶ ὅταν ἔρχονται οἱ μεγάλοι κεφαλαιοῦχοι νὰ πνίξωσι τοὺς μικροὺς, δὲν ὑπάρχει ἄλλο καταφύγιον διὰ τοὺς τελευταίους, εἰμὴ νὰ συνδυάζωσι τὰς δυνάμεις των μετὰ τῶν ὁμοτύχων, ὅπως ἐπὶ κρείττοι δι' αὐτοὺς ὄροις τὴν πάλιν ὑποδέ-

χωνται. Πάλη αἰωνία ἐστὶν ἡ ζωὴ· ὁ ἄγρυπνος δὲ καὶ ἰσχυρὸς ἀσφαλέστερον ὑπὲρ τῶν δικαίων καὶ συμφερόντων του ἀμύνεται.

ΠΟΛΕΜΙΚΑΙ ΚΑΤΑ ΞΗΡΑΝ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΑΝ ΔΑΠΑΝΑΙ.

Θέλετε τὴν εἰρήνην; Ἐτοιμάζεσθε πρὸς πόλεμον. Ἴδου ἐρώτησις συνάμα δὲ καὶ ἀπάντησις περιλαμβάνουσα ὀλόκληρον τοῦ παρελθόντος οἰκονομικὴν ἱστορίαν, τῆς ὁποίας αἱ συνέπειαι ἀποτελοῦσι δύσλυτον αἴνιγμα διὰ τὸ οἰκονομικὸν μέλλον τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ. Διότι αἱ διὰ τὴν πρὸς πόλεμον ἐτοιμασίαν δαπάναι τῶν λαῶν εἰσάγουσιν εἰς βαρείας δοκιμασίας καὶ πρὸ τῆς ὥρας τῶν καταστροφῶν. Ἐν πολλοῖς δὲ συμβαίνει νὰ ἐξαντλῶνται τὰ κράτη πρὸ τῆς ὥρας, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ φιλοτιμία καὶ τὰ συμφέροντα αὐτῶν ἐπιβάλλουσι τὴν χύσιν τοῦ αἵματος, ὡς ὑπερτάτην ἀνάγκην.

Ἀλλὰ ταῦτα ἀνάγονται εἰς τὴν ἐθνικὴν τῶν ἐπικρατειῶν πολιτικὴν, ἣτις ἔχει πάντοτε τὸν κυριώτερον ἐπὶ τοιούτων θεμάτων λόγον. Διὰ νὰ ἐννοήσωμεν τὸ μέγεθος τῶν δαπανῶν τῆς πρὸς πόλεμον νεωτέρας παρασκευῆς, ἀρκεῖ ἡ πληροφορία τὴν ὁποίαν ἀρυόμεθα ἐκ τοῦ Economist, ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐνιαυσίους κατὰ τὴν Εὐρώπην πολεμικὰς κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν δαπάνας. Ἀναβιβάζονται αὐταὶ εἰς τὸ μυθῶδες ποσὸν τῶν 4 δισεκατομμυρίων καὶ 23 ἑκατομμυρίων νέων δραχμῶν! Ἴδου πῶς διανέμονται αἱ κολλοσιαῖαι αὐταὶ δαπάναι καθ' ἐκάστην κλιμακῆδὸν ἐπικράτειαν:

Ρωσσία	912,500,000
Ἀγγλία	806,200,000

Πρὸς μεταφορὰν 1,718,700,000

Ἐκ μεταφορᾶς	1,718,700,000
Γαλλία	675,000,000
Γερμανία	533,700,000
Αὐστρία	278,700,000
Ἰταλία	231,200,000
Ἰσπανία	150,000,000
Τουρκία	125,000,000
Ὀλλανδία	73,700,000
Βέλγιον	47,500,000
Κράτη ἀποσπασθέντα τῆς Τουρκίας	47,500,000
Πορτογαλλία	45,000,000
Σουηδία	32,500,000
Δανιμαρκία	22,500,000
Ἑλλάς	15,000,000
Νορβηγία	13,700,000
Ἑλβετία	13,700,000

Ὅλον 4,023,400,000

Πόσον μεγάλα ἀποτελέσματα ἐν τῇ οἰκονομικῇ ζωῇ τῶν ἐθνῶν ἠδύναντο νὰ ἀποτελεσθῶσιν, ἐὰν τὸ δυσθεώρητον τοῦτο κεφάλαιον ἐδαπανᾶτο εἰς παραγωγικὰ ἔργα! Καὶ ὅμως ἡ ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς ἔριδος καὶ τῶν ἐθνικῶν παθῶν θυσία αὕτη θὰ ἐξακολουθήσῃ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα προχωροῦσα, μέχρις οὗ τὰ δικαιώματα τῶν ἐθνικοτήτων ἀποκαταστῶσιν ἐκεῖ, ὅπου τὸ δίκαιον καὶ τὸ ὀριστικὸν συμφέρον τῆς ἀνθρωπότητος διατάξωσι, δηλαδὴ εἰς τὸ ἄπειρον μέλλον.

Κ.

ΤΡΑΠΕΖΙΚΑ ΚΑΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΑ ΕΝ ΓΕΡΜΑΝΙΑ.

Ἡ Αὐτοκρατορικὴ τῆς Γερμανίας Τράπεζα καὶ ἡ σχετικὴ νομισματικὴ πολιτικὴ ἐνασχολοῦσιν ἀπό τινος χρόνου εἰς μέγιστον βαθμὸν τὸ δημόσιον τοῦ γερμανικοῦ ἔθνους πνεῦμα. Κατὰ τὸν παρελθόντα Φεβρουάριον συζητουμένου τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐν τῷ Αὐτοκρατορικῷ Συνεδρίῳ, τὰ περὶ τραπεζῶν καὶ νομισμάτων ὑπῆρξαν ἐπὶ δύο συνεχεῖς ἡμέρας τὸ θέμα ζωηροτάτων συζητήσεων, σκοπὸς τῶν ὁποίων ἦτο νὰ καταφανῆ κατὰ πόσον ἡ σημερινὴ διοικητικὴ πρακτικὴ τῶν ἀρμοδίων ἀρχῶν συνάδει πρὸς τὸ πνεῦμα τῶν νόμων καὶ πρὸς τοὺς σκοποὺς τοῦ δημοσίου βίου, οὗς οἱ νόμοι ἐπιδιώκουσι.

Περὶ ἐν δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία. Ὅτε κατὰ τὸ πρῶτον ἡμισυ τῆς δεκαετηρίδος ἐγένετο κοινὴ σκέψις περὶ τραπεζικῆς καὶ νομισματικῆς θεσμοθεσίας, ἡ γενικὴ ἐπιθυμία ἀπέβλεπεν εἰς τὸ ἀποτέλεσμα ὅπως ἐν πλήρει γνώσει καὶ συνειδήσει πορισθῆ ὁ τόπος ὅ,τι καλὸν καὶ μόνιμον, μηδὲν ἄγόμενος ὑπὸ πνεύματος ταμειυτικοῦ καὶ φειδωλίας. Τὰ ἄφθονα χρήματα ἅτινα ἡ Γερμανία ἔλαβεν ἐκ τῆς γαλλικῆς πολεμικῆς ἀποζημιώσεως, σκοπὸς ἦτο κατὰ μέγα μέρος νὰ χρησιμοποιοῦσιν εἰς ἱδρυσιν νομισματικοῦ καὶ τραπεζιτικοῦ συστήματος, ἐπαρκοῦντος εἰς ὅλας τὰς ἀπαιτήσεις καὶ δυναμένου νὰ ἀντιστῆ εἰς τὰς θυέλλας τῶν καιρῶν. Μόνη ἡ θεωρητικὴ ἐπιστήμη περὶ ὀρθοῦ καὶ λογικοῦ δὲν ἀρκεῖ νὰ καθιερώσῃ ἀμεμπτον νομισματικὸν καὶ τραπεζικὸν σύστημα, ἀλλ' ἀπαιτοῦνται προσέτι καὶ ἄφθονα μέσα, ἅτινα ἀκριβῶς κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην παρεῖχον τῇ Γερμανίᾳ τὴν εὐκαιρίαν.

Ὁ νομισματικὸς θεσμὸς, εἴπερ καὶ ἄλλος τις, εἶναι θεσμὸς κοινωφελέστατος. Τὰ κυκλοφοροῦντα χρήματα, ὅσα

διαθέτει δεδομένη χώρα, αποτελούσι τὸ ὄργανον τῆς συναλλαγῆς, ὅταν δὲ τὸ ὄργανον τοῦτο εἶναι ἐπιτήδειον καὶ ἱκανοποιῇ τὰς ἀνάγκας, τὸ ἐμπόριον προάγεται. Ἀκμάζοντος δὲ τοῦ ἐμπορίου διὰ τοῦ ὀρθοῦ νομισματικοῦ συστήματος, τὸ Κράτος ἀποζημιούται διὰ τὰς δαπάνας, ἃς ὑφίσταται πρὸς συντήρησιν τῆς νομισματικῆς συντάξεώς του. Ἡ διατάραξις δὲ τοῦ νομισματικοῦ συστήματος φέρει πάντοτε τὴν διατάραξιν τῆς ἐθνικῆς εὐημερίας.

Ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐταλαντεύθησαν ἐν Γερμανίᾳ ἂν ἔπρεπε κατὰ τὴν νέαν διαρρύθμισιν τοῦ τραπεζικοῦ συστήματος νὰ σχηματίσωσι μίαν Αὐτοκρατορικὴν Τράπεζαν, ἐν κεντρικὸν ἴδρυμα, διατελοῦν ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπίβλεψιν καὶ συνεργασίαν τοῦ Κράτους. Ἡ πρώτη κυβερνητικὴ διαρρύθμισις παρεῖδε τὸν σχηματισμὸν τοιαύτης Αὐτοκρατορικῆς Τραπεζῆς. Ἐὰν δὲ ἡ πλειονοψηφία τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Συνεδρίου ἀπεφάσισε νὰ τροποποιήσῃ κατὰ τοῦτο τὸ κυβερνητικὸν σύστημα, ὠρμήθη κυρίως ἐκ τῆς ἰδέας ὅτι ἄνευ τοιοῦτου μεγάλου κεντρικοῦ ἰδρύματος δὲν ὕδυναντο νὰ ἐφαρμοσθῶσιν αἱ μεταβολαί, τὰς ὁποίας πρὸ ὀλίγου εἰσήγαγον ἐπὶ τοῦ νομισματικοῦ συστήματος. Ἐσκέπτοντο ὅτι ἡ μονὰς τοῦ χρυσοῦ δὲν ἠδύνατο νὰ εἰσαχθῆ ὀλοσχερῶς, ὅτι δὲν δύναται νὰ διατηρηθῆ καὶ ἐξασφαλισθῆ ἐὰν ἡ κυβέρνησις πρὸς διεξαγωγὴν ὅλων τῶν ἀπαιτουμένων ἐργασιῶν δὲν διαθέτῃ ἐν ὄργανον, ὅπερ καὶ ἰσχυρὸν νὰ εἶναι καὶ ὅλως ἀπηλλαγμένον ἀπὸ δευτερεύοντα συμφέροντα, ὥστε νὰ ἐπιδοθῆ καθ' ὀλοκληρίαν εἰς τὴν ὑποστήριξιν τῆς νομισματικῆς πολιτικῆς τοῦ Κράτους.

Ἡ Αὐτοκρατορικὴ Τράπεζα δὲν ἰδρύθη ὅπως χορηγῆ εἰς τὸ Κράτος χρήματα. Ἐπέβαλον εἰς αὐτὴν καθήκοντα καὶ πρὸς ἐκπλήρωσιν τούτων ἐχορήγησαν αὐτῇ τηλικαῦτα δικαιώματα, ὥστε ἐνόμισαν ὅτι δὲν ὄφειλον νὰ ἐφησυχάσωσιν ὡς πρὸς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων, οὔτε

ὅτι ἦσαν ἐξησφαλισμένοι ἀπὸ τὴν κατάχρησιν τῶν δικαιωμάτων, ἐὰν παρέδιδον τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἰδρύματος τούτου εἰς ἄλλας παρὰ τὰς τῶν αὐτοκρατορικῶν ὑπαλλήλων χεῖρας. Ὅτι δὲ ἔδωκαν εἰς τὴν Τράπεζαν τὸ δικαίωμα νὰ ἐνεργῆ καὶ ἐπικερδεῖς ἐργασίας, τοῦτο ἦτο ὅλως δευτερεύον· δὲν ἐξάγεται ἐκ τούτου, ὅτι ἐσκόπευον νὰ ἐπιτύχωσι παρὰ τῆς Τραπεζῆς κέρδος ὡς οἷόν τε μέγα. Οὐχ ἦττον δύναται τις νὰ εἶναι βέβαιος ὅτι, καὶ ἐὰν ἡ διεύθυνσις τῆς Τραπεζῆς ἐκπληρώσῃ καθ' ὀλοκληρίαν τὰς ὑποχρεώσεις της, πάντοτε θέλει δίδει καὶ εἰς τοὺς μετόχους καὶ εἰς τὸ Κράτος ἀξιόλογον κέρδος. Ἀλλ' ἡ διεύθυνσις τῆς Τραπεζῆς δὲν ὀφείλει νὰ ἀποβλέπῃ μόνον εἰς τὸ κέρδος, ἀλλὰ νὰ ἐκπληρῆ τὰ ἔργα, ἅτινα ἀνετέθησαν αὐτῇ χάριν τοῦ δημοσίου συμφέροντος.

Ἐν τούτοις ἐπερρίφθη κατὰ τῆς Αὐτοκρατορικῆς Τραπεζῆς ἡ μομφή, ὅτι ὅπως ἐπασχολήσῃ τὰ κεφάλαιά της καὶ κερδίσῃ χρήματα, ἐτρέπη ἐπὶ ὁδοῦς, αἵτινες εἶναι τοιαῦται, ὥστε εἰς πάντα μὲν ἰδιώτην ἔμπορον, ἀκόμη δὲ καὶ εἰς πᾶσαν ἄλλην πιστωτικὴν τράπεζαν ὑποκειμένην εἰς τὸν αὐτὸν τραπεζικὸν νόμον μετὰ τῆς Αὐτοκρατορικῆς Τραπεζῆς, εἶναι μὲν θεμιταί καὶ ἀνεπίληπτοι, ἀμφίβολον ὅμως εἶναι ἂν συμβιβάζωνται πρὸς τὴν ὅλως ἐξαιρετικὴν θέσιν τῆς Αὐτοκρατορικῆς Τραπεζῆς. Ἡ Τράπεζα αὕτη, ἵνα μὴ μένη τὸ χρήμα αὐτῆς νεκρὸν ἐν τοῖς κιβωτίοις, ἠγόρασε συναλλάγματα προεξοφλοῦσα αὐτὰ κατὰ τὸν ὑπ' αὐτῆς δημοσιευθέντα τόκον. Εἰσηγάγε λοιπὸν διάκρισιν μεταξὺ πρώτων συναλλαγμάτων, καὶ δευτέρων συναλλαγμάτων τῶν φερόντων ὑπογραφὰς δευτέρας τάξεως. Ἐνῶ δὲ ὁ ἐπίσημος τόκος εἶναι 4 τοῖς ἑκατὸν, κατεβίβασε τὸν τόκον ἐπὶ τῶν πρώτων συναλλαγμάτων μέχρι 2 τοῖς ἑκατὸν καὶ ἔτι ὀλιγώτερον ὡς λέγεται. Τὸ παράδειγμα τοῦτο δὲν εἶναι πρωτοφανές, διότι ἐν προγενεστέροις χρόνοις καὶ ἡ Αὐτοκρατορικὴ καὶ ἡ Πρωσικὴ Τράπεζα, ἦτις εἶναι ἡ προκάτοχος ἐκείνης,

προεξώφλει συναλλάγματα κατά τὸν ὑπ'αὐτῆς δημοσιευόμενον τόκον. Παράδοξον δ'εἶναι ὅτι ἡ διοίκησις τῆς Αὐτοκρατορικῆς Τραπεζῆς πρὸ ὀλίγου ἔτι χρόνου ἐξέφρασε δισταγμοὺς ἂν ἐπιτρέπεται τοῦτο ὑπὸ τῶν νόμων, καὶ ἤγειρεν αἰτιάσεις ἐν τῷ Ὁμοσπονδιακῷ Συνεδρίῳ κατ' ἄλλων πιστωτικῶν τραπεζῶν, αἵτινες ἐπορεύθησαν τὴν ὁδὸν αὐτὴν. Ἐν τῷ μέσῳ τῶν αἰτιάσεων τούτων ἔμεινε φιλονεικούμενον τὸ ἐξῆς πραγματικὸν γεγονός: Οἱ μὲν ἐκατηγόρησαν τὴν Τράπεζαν ὅτι ἀντι, ὡς ἤρμοζεν εἰς τὴν θέσιν τῆς, νὰ ἀφίνη τὰς ἐργασίας νὰ ἔρχονται πρὸς αὐτήν, ἐπεδίωκε τὴν πελατείαν, οἱ δὲ ἰσχυρίσθησαν ὅτι οἱ τραπεζικοὶ ὑπάλληλοι εἶχον ἐντολὴν νὰ μὴν ἐπιδιώκωσι τοιαύτας ἐργασίας, ἀλλὰ νὰ τὰς ἀφίνωσι νὰ ἔρχονται πρὸς αὐτοὺς κατὰ τὰς σχετικὰς ὁδηγίας των. Δυσκολώτατον εἶναι εἰς τοιαύτας περιστάσεις νὰ ὀρισθῶσιν ἀκριβῶς τὰ καθέκαστα. Ἐν τούτοις παρὰ τῷ κοινῷ, τῷ γινώσκοντι τὰς σχέσεις τῆς Τραπεζῆς, ἐπικρατεῖ ἡ γνώμη ὅτι ἡ Τράπεζα ἐπιδιώκει τὰ καλὰ συναλλάγματα καὶ ταῦτα προεξοφλεῖ εὐθηνότερον, δὲν περιορίζεται δὲ νὰ περιμένῃ ποῖα συναλλάγματα θὰ τῇ προσενεχθῶσι.

Δὲν δύναται τις ν' ἀρνηθῆ ὅτι εἶναι κάπως ἀκανθῶδες, ἐν ἴδρυμα τόσον ὑψηλὰ ἰστάμενον, ὡς ἡ Αὐτοκρατορικὴ Τράπεζα, νὰ προεξοφλῇ συναλλάγματα κατὰ διατίμησιν κυματιζομένην. Ὅ,τι εἶναι συνήθης ἐμπορικὴ πρᾶξις παρὰ τινι ἰδιωτικῇ τραπεζῇ, δι' ἣν ὁ διευθυντῆς εἰς οὐδένα ὀφείλει λόγον, τοῦτο φαίνεται αὐθαίρετον εἰς χεῖρας ἰδρύματος διευθυνομένου ὑπὸ τοῦ Κράτους. Διότι δὲν δυνάμεθα νὰ παρίδωμεν ὅτι δυνατὸν εἶναι νὰ τεθῶσιν ἀρχαί, καθ' ἃς ἀσφαλῶς νὰ κρίνεται τίνων ὑπογραφῶν τὰ συναλλάγματα λαμβάνονται κατὰ τὸν ὑπὸ τῆς Τραπεζῆς δημοσιευθέντα τόκον, καὶ τίνων ἐπὶ τόκῳ εὐθηνότερω. Τὸ ἐπικίνδυνον εἶναι ἂμ' ἀφ' οὗ γνωστοποιηθῆ ὅτι ἡ Αὐτοκρατορικὴ Τράπεζα προεξοφλεῖ τὰ πρῶτα συναλλάγματα μὲ κατώτερον τόκον μέχρι τοῦδε ἀνήκουστον,

θὰ γεννηθῶσι τοιαῦτα συναλλάγματα εἰς μέγα πλῆθος, καὶ τὰ μέσα, τὰ ὅποια ἡ Αὐτοκρατορικὴ Τράπεζα παρέχει πρὸς τοῦτο δυνάμει τοῦ προνομίου τοῦ χαρτονομίσματος, δύνανται νὰ διατεθῶσιν εἰς χρηματιστικούς σκοπούς, οἵτινες πρέπει ὅλως ν' ἀποδοκιμάζωνται.

Ἐὰν ἡ Τράπεζα δύναται οὕτω νὰ ὑποθάλη ἀναγεννώμενόν τινα ἰδρυτικὸν χρηματιστικῶν ἐπιχειρήσεων πυρετόν, εἶναι λυπηρὸν καθ' ὅσον αἱ παραφοραὶ παντὸς εἶδους εἶναι ἀπανταχοῦ ἐπικίνδυνοι. Ἐν καιροῖς ζωηρᾶς χρηματιστικῆς κινήσεως συχνότατα συμβαίνει βιαία τις φορὰ ἐπὶ τὰ χρηματικὰ μέσα τῶν τραπεζῶν. Πρὸς τοιαύτην βιαίαν φορὰν πᾶσα τράπεζα ὀφείλει ἐνίοτε ν' ἀντέχη, καὶ τότε μόνον εἶναι ἡ φορὰ αὕτη ἐπικίνδυνος, ὅταν τὰ μετρητὰ ἀποτελοῦνται καθ' ὅλοκληρίαν ἐξ ὕλης χρησιμευούσης ὡς μονάδος νομισματικῆς. Ἡ Αὐτοκρατορικὴ Τράπεζα ἔχει ἀκόμη πάντοτε οὐχὶ μικρὸν μέρος τῶν πρὸς ἐξαργύρωσιν μέσων τῆς εἰς ἄργυρον, εἰς ὕλην δηλαδή ἣτις θεωρεῖται ὑπὸ τοῦ γερμανικοῦ νόμου ὡς ἀναπληρωματικὴ μόνον τοῦ χρυσοῦ. Ἐν μέρος τῶν εἰσέτι μὴ ἀποσυρθέντων ταλλήρων εἶναι εὐπρόσδεκτον εἰς τὰς συναλλαγὰς, διότι οἱ κάτοχοι εἶναι βέβαιοι ὅτι κατὰ πᾶσαν στιγμὴν δύνανται ἀντ' αὐτῶν νὰ ἔχωσι χρυσόν. Εὐθὺς δ' ἀφοῦ ἀποσυρθέντος τοῦ χρυσοῦ μεταβληθῆ ἡ σχέση τῆς ποσότητος τοῦ χρυσοῦ πρὸς τὴν τοῦ ἀργύρου, θὰ ἐπέλθωσι φόβοι, οἵτινες θὰ ἐλαττώσωσι τὴν ἀξίαν τῶν ταλλήρων καὶ ἕκαστος θὰ φροντίσῃ νὰ ἀπαλλαγῆ αὐτῶν.

Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, φαίνεται κατεπείγουσα ἐν Γερμανία ἡ ἐπίσπευσις ὡς οἶόν τε ταχέως τῆς ἐγκαταστάσεως τῆς μονάδος τοῦ χρυσοῦ. Ἡ δὲ διοίκησις τῆς Αὐτοκρατορικῆς Τραπεζῆς ἔχει σπουδαίαν ἀφορμὴν νὰ δώσῃ προσοχὴν εἰς τὰς ἐπικρίσεις, αἵτινες τελευταῖον ἀπευθύνθησαν κατ' αὐτῆς ἐν τῷ Αὐτοκρατορικῷ Συνεδρίῳ.

ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΑΙ ΠΕΡΙ ΡΩΣΣΙΑΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

Α'.— Δημητριακοὶ καρποί. Ἐκ τῆς ἐπισήμου καταστατικῆς πληροφορούμεθα, ὅτι ἡ πρὸς τὰς εὐρωπαϊκὰς ἀγορὰς ἐξαγωγή δημητριακῶν ἐκ Ρωσσίας καρπῶν ἀνέβη ἀπὸ μὲν τοῦ 1859 μέχρι τοῦ 1868 εἰς 101,893,000 τζετβερτέϊ (ἕκαστον τούτων=130 δκάδες), ἀπὸ δὲ τοῦ 1869 μέχρι τοῦ 1878 εἰς 238,825,000, ἤτοι κατὰ τὴν δευτέραν δεκαετίαν 134 ο/ο πλέον τῆς πρώτης. Ἡ αἰτία δὲ αὕτη ἀποδίδεται ἀφ' ἐνὸς εἰς τὴν κατ' ἔτος αὐξανομένην ζήτησιν τῶν δημητριακῶν καρπῶν ἐν Εὐρώπῃ καὶ εἰς τὴν ἔκτασιν τῆς Ρωσικῆς παραγωγῆς ὡς ἐκ τῆς χειραφετήσεως τῶν δούλων. Ἴδου πῶς ἔχει ἡ καθ' ἕκαστον εἶδος καρποῦ κίνησις τῆς ἐν λόγῳ ἐξαγωγῆς (εἰς τζετβερτέϊ) :

	Ἔτος 1859—1868	1869—1878	αὔξεις
Σίτος	55,698	97,160	75 ο/ο
Σίκαλις	17,921	61,713	244 »
Κριθὴ	6,636	18,013	171 »
Βρώμη	15,517	46,056	197 »
Διάφορα	6,121	15,882	159 »

Ἐκ τούτων φαίνεται, ὅτι ἡ πλειότερα ἐξαγωγή ἀνάγεται εἰς τὸν σίτον, εἶτα δὲ εἰς τὴν σίκαλιν καὶ τὴν βρώμην. Σχετικῶς ὁμως πρὸς τὴν ἀπαίτησιν τῆς γενικῆς καταναλώσεως ἐν Εὐρώπῃ, ὁ σίτος κατέχει ἐν τῇ Ρωσικῇ εἰσαγωγῇ τὴν ἐσχάτην θέσιν, ἀποτέλεσμα τῆς μεγάλης ἐξαγωγῆς τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, τῶν ὁποίων αἱ ἀποστολαί εἰς δημητριακοὺς καρποὺς ὁσημέραι ἐπιτείνονται πρὸς τὰ ἔξω, κατόπιν τῶν ἀλλεπαλλήλων τελειοποιήσεων τῆς γεωργίας καὶ ἰδιαιτέρως τῶν καλλιεργητικῶν ὀργάνων. Διότι ἐν Ἀμερικῇ ἠνάγκασαν καὶ

αὐτὴν τὴν δυναμίτιδα νὰ συντείνῃ εἰς τὴν ἀροτρίασιν τῶν ἀπεράντων τῆς χώρας γαιῶν, ἐνῶ ἐν Ρωσσίᾳ γίνεται ἀκόμη χρῆσις τοῦ ἀρότρου τοῦ Ἡσιόδου ἐν πλείσταις περιοχαῖς.

Ἡ κατ' ἐπικρατείας Ρωσικῆ τῶν σιτηρῶν ἐξαγωγή ἔχει ὡς ἐξῆς ἐν ταῖς ὑπ' ὄψιν δύο τελευταῖαις δεκαετίαις (εἰς τζεβερτέϊ) :

Ἐπικράτεια	1859—68	1869—78
Γερμανία	14,976	55,554
Ὀλλανδία	5,849	14,982
Ἀγγλία	49,719	92,641
Γαλλία	13,037	26,000
Αὐστρία	2,868	16,253
Ἰταλία	5,549	6,953
Τουρκία	5,359	4,927
Ἄλλαι χῶραι	4,535	22,114

Ἡ μεγαλητέρα αὐξήσις τῆς ἐξαγωγῆς ἀπαντᾶται πρὸς τὴν Αὐστρίαν, εἶτα πρὸς τὴν Γερμανίαν καὶ Ὀλλανδίαν, ἀκολούθως δὲ πρὸς τὴν Γαλλίαν καὶ Ἀγγλίαν.

Β'.— Πετρέλαιον. Ἀπὸ τοῦ 1872 ἡ ἐξόρυξις τοῦ ἀκαθάριστου πετρελαίου ἔλαβε μεγάλας διαστάσεις. Κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἐξωρύχθησαν 1,535,981 πούτια πετρελαίου, κατὰ τὸ 1873 δὲ 4,176,885 πούτια, κατὰ τὸ 1874 δὲ 5,208,710 πούτια, κατὰ τὸ 1875 δὲ 8,174,340 πούτια, κατὰ τὸ 1876 δὲ 10,937,100 πούτια. Ἴδου πῶς τελευταῖον εἶχεν ἡ πετρελαιοπαραγωγή κατὰ τὰ διάφορα τμήματα τῆς Ρωσικῆς αὐτοκρατορίας :

Ἐπαρχίαι	πούτια	φρέατα
Μπαχοῦ	12,057,386	159
Πέραν τῆς Κασπίας . .	192,500	142
Τιφλίδος	107,235	219
Κουβάν	99,460	1
Κέρεκ	44,980	88
Ταυρίδος	4,900	1
Νταγεστάν	4,125	43
Ἐλισαβετουπόλεως . .	547	3

Τὸ ὅλον 12,511,133 676

Σημειωτέον ὅτι ἐν τῷ ἀριθμῷ τῶν φρεάτων περιλαμβάνονται καὶ 281 χαράδραι πετρελαιοφόροι, ἐξ ὧν 72 ἐν Μπακοῦ, 2 ἐν τῇ πέραν τῆς Κασπίας περιφέρειᾳ καὶ 205 ἐν Τιφλίδι. Ἐκ τοῦ ὅλου ποσοῦ τοῦ ἀκαθαρίστου πετρελαίου παρήχθησαν κατὰ τὸ ὁποῖον ἔχομεν ὑπ' ὄψιν τελευταῖον ἔτος 4,640,178 πούτια πετρελαίου πρὸς χρῆσιν τῶν μηχανῶν, 139,755 πούτια πρὸς καθαρισμὸν τῶν φορματῶν κλπ. Ἐν τούτοις ἡ ἀπαιτουμένη ἐνιαυσία κατανάλωσις πετρελαίου ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς Ρωσσίας ἀνέρχεται εἰς 6,000,000 πούτια, ὥστε ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰσέρχονται ἐν αὐτῇ 1,500,000 πούτια διὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν ἐγγυρῶν ἀναγκῶν.

Γ' — Μεταλλο παραγωγή. Ἡ κατὰ τὸ ἔτος 1877 μεταλλοπαραγωγή ἐξετάζεται ἐν τῇ πρόκειμένη μελέτῃ ἐπὶ τοῦ χρυσοῦ, τοῦ ἀργύρου, τῆς πλατίνας, τοῦ μολύβδου καὶ τοῦ χαλκοῦ. Ἡ ἐξόρυξις τοῦ χρυσοῦ ὑπερτερεῖ τὴν τοῦ παρελθόντος ἔτους κατὰ 461 πούτια. Ἔχουσι δὲ τὰ κατ' αὐτὴν ὡς ἐξῆς :

Ἐν τοῖς χρυσορυχείοις τοῦ δημοσίου .	13	πούτια
» » » τοῦ στέμματος	155	»
» » » τῶν ἰδιωτῶν δὲ		
κατὰ τὴν ἀνατολικὴν Σιβηρίαν	1811	»
» » δυτικὴν »	131	»
» τὰ Οὐράλια ὄρη	406	»
» τὴν Φιλανδίαν	1/2	π.

Κατ' ἐπαρχίας δέ, ἐν τῇ τοῦ Ἀμοῦρ 172 πούτια καὶ 1 φούντιον. Ἐν τῇ τοῦ Ἀκμολίσκιοι 2 π. 24 φ. Ἐν τῇ τοῦ Αἰνισέη καὶ Ἡρκούτσκη 429 π. 26 φ. Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ζαμπαϊκάου 423 π. 3 φ. Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ὀρεμπόνεγ 180 π. 10. Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Πέρμ 238 π. 12 φ. Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Πριμέρσκιοι 12 π. 29 φ. Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Σεμῆπαλατίν 9 π. 28 φ. Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Γόμσκη 130 π. 59 φ. Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Οὐλεάμπορ 17 φ. Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Γιακούτ 928 π. 2 φ.—Ἐπὶ 1202 θέσεων ἐπλύθη χρύσαμμος

καὶ χρυσαμμόλιθος 110,743,719 πούτια, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξήχθη καθαρὸς χρυσοῦς 2,515 πούτια, 8 φούντια καὶ 6 καράτια.—Ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἄργυρον, ἡ καθ' ὅλον τὸ Ρωσικὸν κράτος παραγωγή τῶν ἀργυρείων ἀνεβιβάσθη κατὰ τὸ 1877 εἰς 684 πούτια καὶ 17 φούντια.—Προσθετέον καὶ τὴν συγγενῆ τοῖς πολυτίμοις μετάλλοις πλατίναν, τῆς ὁποίας ἡ παραγωγή συνεποσώθη εἰς 105 πούτια καὶ 15 φούντια ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἰδίως τῆς Πέρμης.—Ἡ παραγωγή τοῦ μολύβδου ὑπολογίζεται εἰς 73,517 πούτια.—Ἡ τοῦ χαλκοῦ ἐξόρυξις ἀνέβη κατὰ τὸ 1877 εἰς 213,931 πούτια, ἐκ τῶν ὁποίων εἰς μὲν τὰ ἐργοστάσια τοῦ δημοσίου 5,273 πούτια, εἰς δὲ τὰ τοῦ στέμματος 28,700 πούτια, εἰς δὲ τὰ ἰδιωτικὰ 77,592 πούτια· κατὰ τὰς πεδιάδας τῶν Κιργισίων πέραν τῶν Οὐραλίων ὄρεων 31,244 πούτ., κατὰ τὰς τοῦ Καυκάσου 69,827 πούτ., κατὰ τὴν Φιλανδίαν 1000 πούτ., κατὰ τὰς νοτιεῖς ἐπαρχίας 300 πούτ. τὸ πλεῖστον ποσὸν ἐξήχθη ἐν ταῖς πέραν τοῦ Καυκάσου χώραις ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἐλισαβετουπόλεως 63,979 πούτ., ἐν τῇ Πέρμῃ 41,461, ἐν τῇ Οὐφά 40,534, ἐν τῇ Ἀκμολίσκιοι 31,162, ἐν τῇ Γόμσκη 28,700, ἐν Τιφλίδι 5,018, ἐν Ἐριβάνη 816, κλπ. Ἐκ τοῦ προϊόντος τούτου τῶν Ρωσικῶν χαλκωρυχείων ἠτοιμάσθησαν εἰς φύλλα μὲν 23,810 πούτια, εἰς λόγγας δὲ 213,931 πούτια.

Δ'.— Μεταλλουργεῖα. Κατὰ τὸ 1877 ὑπῆρχον ἐν Ρωσσίᾳ, ἐκτὸς τοῦ βασιλείου τῆς Πολωνίας, τοῦ Καυκάσου, Σιβηρίας καὶ Φιλανδίας, 650 ἐργοστάσια ἀσχολούμενα περὶ τὴν μεταλλουργίαν καὶ περιέχοντα 75,811 ἐργάτας. Ἴδου πῶς ἔχουσι ταῦτα κατὰ τοὺς διαφόρους κλάδους τῆς σχετικῆς βιομηχανίας : Χυτήρια 107, ἐργάται 3,464. Μηχανουργεῖα 138, ἐργάται 49,382. Ὀργανοποιεῖα καὶ ὄπλοποιεῖα 59, ἐργάται 41,989. Καρφοβελονοποιεῖα καὶ συρματοποιεῖα 38, ἐργάται 2,084. Ἐργοστάσια λευκοσιδήρου, βελονοποιεῖα καὶ σφαιριδίων (σκαγίων) 109, ἐργάται 3,061. Ἐργοστάσια χαλκοῦ καὶ

όρειχάλκου 172, ἐργάται 5,572. Κωδωνοποιεῖα 27, ἐργάται 259.

Ε'.— Ζαχαροποιία. Ἡ κατασκευὴ τῆς ζακχάρως ἐνεργεῖται ἐν Ρωσσίᾳ ἐντὸς 25 ἐπαρχιῶν, ἐν ταῖς ὁποίαις ἀπαντᾶται ἡ καλλιέργεια τῶν κοκινογουλίων, ἐξ ὧν παρέχεται ἡ ἀναγκαία ὕλη τῆς ζακχαροποιίας εἰς 251 ἐργοστάσια ἐνασχολοῦντα 86,000 ἐργάτας. Ἀπὸ 87,362 δεσιτίνας (ἐκάστη=2,400 Π ὀργυιάς) γῆς παρήχθη ποσὸν 59,763,240 πούτιων κοκινογουλίων, εἰς τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ προστεθῶσι καὶ 70,166,930 πούτια παραχθέντα ὑπὸ τῶν μικροκαλλιεργητῶν τῶν χωρίων. Ἐκ τοῦ συνόλου τούτων κατεσκευάσθη ζάκχαρις λευκὴ εἰς ἀμμόδη κατάστασιν ποσότητος 7,834,339 πούτιων. Κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1875 ἔνεκα τῆς ὑψώσεως τῶν τιμῶν τῆς ζακχάρως εἰς τὰς ἀγορὰς τῆς Εὐρώπης, ἡ Ρωσικὴ ζάκχαρις ἔλαβε μεγάλην ζήτησιν, καὶ μάλιστα εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν Παρισίων ἐπωλήθη ἐκ τῆς ἐπαρχίας τοῦ Κιέβου ὑπὲρ τὸ ἐν ἑκατομμύριον πούτιων.

Ἐκ τῶν ἐργοστασίων τῆς Ρωσσίας τὰ μὲν κατασκευάζουσι τετριμμένην ἀπλῶς ζάκχαριν, τὰ δὲ μετασκευάζουσι ταύτην εἰς κώνους. Καὶ τὰ μὲν πρῶτα ἀνήκουσιν εἰς τὰς νοτιεῖους ἐπαρχίας καὶ μάλιστα τὴν τοῦ Κιέβου, ὅπου καὶ γίνονται προπωλήσεις καθ' ὅλον τὸ κράτος περὶ τὰ τέλη τοῦ Ἰανουαρίου μηνός, ὀνομαζομένης τῆς ἀγορᾶς ταύτης πανηγύρεως τῶν συμβολαίων· τὰ δὲ δεύτερα ἀνήκουσιν εἰς τὰς βαρείους ἐπαρχίας καὶ μάλιστα εἰς τὴν Πετρούπολιν καὶ Μόσχαν. Ἐν γένει ἡ βιομηχανία τῆς Ρωσικῆς ζακχαροποιίας ἀπὸ τοῦ 1875 βαίνει σταθερῶς εἰς μεγάλην ἐπίδοσιν, ἐνθαρρυνομένη κατὰ πολλὰ καὶ ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως, ἥτις κατὰ τὴν ἐξαγωγήν π. χ. τῆς ζακχάρως ἐπιστρέφει 2 τοῖς 0/0 τοῦ ἐσωτερικοῦ φόρου.

Η. ΒΑΣΣΗΣ.

ΑΝΕΜΟΚΙΝΗΤΑ ΑΜΕΡΙΚΗΣ.

Εἶναι δέκα ἔτη ἤδη ἀφ' ὅτου εὐρέθησαν ἐν Ἀμερικῇ τὰ ἀνεμοκίνητα καὶ ἡ χρῆσις αὐτῶν ἐξηπλώθη πανταχοῦ, οὐ μόνον ἐν Ἀμερικῇ ἀλλὰ καὶ ἐν Εὐρώπῃ· διότι δι' ὀλίγης δαπάνης παρέχουσι μεγάλας ὠφελείας καὶ εἰς τὸν γεωργὸν καὶ εἰς τὸν βιομήχανον. Ἐν Γερμανίᾳ ἡ χρῆσις τῶν ἀνεμοκινήτων ἐγένετο κοινὴ, διότι εἶναι ἡ εὐκολωτάτη καὶ εὐθυνοτάτη μηχανὴ πασῶν, ὅσας ἡ ἀνθρωπίνη διάνοια ἐπενόησε μέχρι τοῦδε· πολλοὶ ἄγονοι τόποι πρότερον καὶ ἔρημοι μετεβλήθησαν διὰ τῶν μηχανῶν τούτων εἰς καρποφόρους ὡς καὶ τερπνοὺς. Λυπηρὸν εἶναι ὅτι ἐν Ἑλλάδι, ὅπου ἀφθονος πνέει ὁ ἄνεμος καὶ ἡ γῆ διψᾷ, ἀκόμη δὲν εἰσῆχθησαν αἱ ὠφελιμώταται αὐταὶ μηχαναί.

Τὰ ἀνεμοκίνητα ταῦτα μηχανήματα ἐργάζονται μὲ πάντα ἄνεμον καὶ δὲν βλάπτονται ὑπὸ τῆς σφοδρότητος αὐτοῦ, διότι ἡ μηχανὴ αὐτῶν εἶναι λίαν στερεά, τὸ δὲ πτέρωμα, τὸ στρέφον διὰ τῆς πνοῆς τοῦ ἀνέμου τὴν μηχανήν, εἶναι οὕτω σοφῶς κατεσκευασμένον, ὥστε συστέλλεται καὶ διαστέλλεται κατὰ τὰς ἀνάγκας καὶ ἐργάζεται αἰεὶ χωρὶς νὰ διακόπτηται ἡ κίνησις του ὑπὸ κένου ἀνέμου. Μόνον εἰς δύο περιστάσεις παύει ἡ στροφή τοῦ πτερώματος καὶ ἡ κίνησις τῆς μηχανῆς· ὅταν πληρωθῇ ἡ δεξαμενὴ, ὅπου χύνεται τὸ νερόν, ἢ ὅταν δὲν ὑπάρχη πλέον ἐν τῷ φρέατι νερόν· μόνον εἰς ταύτας τὰς δύο περιστάσεις παύει ἀφ' ἑαυτῆς ἡ μηχανή, καὶ πάλιν ἀρχίζει ἀφ' ἑαυτῆς τὴν ἐργασίαν ἅμα ἀρθῇ τὸ αἶτιον.

Τὸ ἀνεμοκίνητον δύναται νὰ τεθῇ πανταχοῦ ὅπου ὑπάρχει νερόν, φανερόν ἢ ὑποκεκρυμμένον· ἂν δὲ τὸ νερόν εὐρίσκεται εἰς χαμηλὸν τόπον, τοῦτο δὲν παρακωλύει διόλου τὴν ἐνέργειαν τῆς μηχανῆς, οὐδὲ τὸ πότισμα τῶν ὑψηλὰ κειμένων, διότι ἡ μηχανὴ αὕτη δύναται νὰ

ὕψωσὴ τὸ νερὸν καὶ ἄνω τῶν ἑκατὸν μέτρων, παραδείγματος χάριν ἀπὸ τοῦ πεδίου τοῦ νέου Φαλήρου εἰς τὸν ὕψιστον λόφον τῆς Μουνυχίας. Τὸ πεδίου τῆς Ἀττικῆς ἔχει ἀφθονον ὕδωρ, ποῦ μὲν φανερόν ποῦ δὲ ὑπολανθάνον, εἶμαι δὲ πεπεισμένος ὅτι δι' ἀνορύξεως φρεάτων περὶ τὰς Ἀθήνας καὶ τοποθετήσεως τοιούτων ἀνεμοκινήτων μηχανῶν. Θὰ ἀπαλλαχθῶμεν τῆς δεινῆς ἀνυδρίας, ὑφ' ἧς ὑποφέρομεν καὶ τοῦ ἀνυποφόρου κονιορτοῦ ὑφ' οὗ δέκα μῆνας τοῦ ἔτους βασανιζόμεθα.

Ὡς παράδειγμα τοῦ εἶδους τῶν τοιούτων ἀνεμοκινήτων μηχανῶν ἔστησα μίαν ἐν τῷ νέῳ Φαλήρῳ πλησίον τοῦ σταθμοῦ τοῦ σιδηροδρόμου· ταύτην εὐκόλως δύναται πᾶς τις νὰ ἴδῃ καὶ ἐξετάσῃ. Αὕτη ἡ μηχανὴ εἶναι μία τῶν μικροτάτων τοῦ εἶδους τούτου, διότι δὲν ἔχει οὐδ' ἓν ὄλον ἵππου δύναμιν, ἐνῶ ὑπάρχουσιν ἄλλαι 2, 3, 4 καὶ 5 ἵππων δυνάμεως, καὶ ἄλλαι 10, 20 καὶ 40 ἵππων δυνάμεως.

Ἐπειδὴ εἶμεθα πεπεισμένοι, ὅτι θὰ εὐεργετηθῇ ἅπασα ἡ Ἑλλάς διὰ τῆς χρήσεως τοιούτων μηχανῶν ἀνεμοκινήτων, παρέχομεν εἰκόνας τινὰς αὐτῶν καὶ τῶν λεπτομερειῶν των (1), ἅμα δὲ καὶ πίνακα ἓνα τῆς δυνάμεως αὐτῶν κατὰ μέγεθος καὶ δύναμιν (2). Πρὸς πληρεστέραν δὲ ἀκρίβειαν ἀπάντων τῶν ἐξόδων τῆς ἀγορᾶς, μετακομίσεως καὶ τοποθετήσεως ἑνὸς ἀνεμοκινήτου παρέχομεν ἐνταῦθα ὀλόκληρον τὸν λογαριασμὸν τοῦ εἰρημένου ἀνεμοκινήτου, ὃ ἐστήσαμεν ἐν νέῳ Φαλήρῳ πλησίον τοῦ σταθμοῦ τοῦ

(1) Αἱ λιθογραφικαὶ εἰκόνας δὲν δύνανται νὰ περιληφθῶσιν ἐν τῷ ἀνὰ χεῖρας περιοδικῷ. Τὸ ὄλον συνίσταται εἰς πρᾶσκεύασμα ἐνθυμίζον τὰ πτερὰ τῶν ἀνεμομύλων ἐν μείζονι ὄντα πρὸς ἀλληλα συνδέσμων καὶ ἐν ἐλάσσονι κατὰ πολὺ μεγέθει. Εἰς τὸ κέντρον τοῦ πτερώματος ὑπάρχει πυξίς. Ἐντὸς δὲ τοῦ μηχανισμοῦ λειτουργεῖ ἡ ἀντλία κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ ἀνέμου διδουμένην κίνησιν.

(2) Πίναξ τῶν πρώτων ἐννέα μεγεθῶν τῆς ἀνεμοκινήτου μηχανῆς, ὧν ποιοῦνται συνήθως χρῆσιν εἰς τὴν γεωργίαν, περιέχων τὴν δύναμιν

σιδηροδρόμου, εἰς μάρκας ὧν ἐκάστη ἰσοδυναμεῖ μετὰ 1 φρ. καὶ 25 ἑκατοστὰ.

Τιμὴ ἀγορᾶς μηχανῆς ἀριθ. 2 δυνάμεως Μάρκ.	Δραχ.
3)4 ἵππου	400
Ἀντλία καὶ κύλινδρος αὐτῆς	175
Ἐμπαλάρισμα	20
Μεταφορὰ καὶ ἀσφάλεια μέχρι Πειραιῶς	140
Τὸ ὄλον 735	1,028:10
Μεταφορὰ ἀπὸ Πειραιῶς εἰς τὴν θέσιν τῆς	25:70
Κατασκευὴ τοῦ ἰκριώματος, ἐφ' οὗ ἡ μηχανὴ καὶ στησίς αὐτῆς	533:80
Τὸ σύνολον δραχμαὶ	1,587:60

καὶ τὴν ποσότητα τοῦ ὕδατος, ἣν παρέχουσι καθ' ὕβαν εἰς χιλιόγραμμα:

Διάμετρος πτερώματος	Διάφορα μεγέθη ἀνεμοκινήτων		
	ὕψους 7,60	ὕψους 15	ὕψους 30
εἰς γαλ. μέτρα	γαλλικῶν μέτρων.	γαλλικῶν μέτρων.	γαλλικῶν μέτρων.
2,43	1,100 χιλιόγρ.	650 χιλιόγρ.	—
2,74	1,300 "	900 "	—
3,04	2,200 "	1,500 "	900 χιλιόγρ.
3,65	3,100 "	2,400 "	1,300 "
3,96	4,520 "	3,100 "	1,800 "
4,27	8,000 "	4,500 "	3,100 "
4,87	9,000 "	6,700 "	4,000 "
5,48	18,000 "	11,000 "	6,700 "
6,09	27,000 "	15,000 "	9,000 "
κλπ.	κλπ.	κλπ.	κλπ.

Τιμολόγιον τῶν ἀνεμοκινήτων μηχανῶν (μὴ συμπεριλαμβανομένης τῆς ἀντλίας):

Ἀριθμὸς	Διάμετρος πτερώματος εἰς ἀγγλ. πόδας	Δύναμις εἰς ἵππους	Τιμαὶ εἰς γερμανικ. μάρκας
1	8	— 1)2	360
1)2	9	— 5)8	380
2	10	— 3)4	400
3	12	1	500
4	13	1)2	650
5	14	2	1,000
6	16	2)2	1,500
7	18	3)4	1,650
8	20	4)2	2,100
8)2	22	5	2,250
κλπ.	κλπ.	κλπ.	κλπ.
20	60	40	18,000

Μερικωτέρας πληροφορίας περί τῶν ἀνεμοκινήτων καὶ τῆς χρήσεως αὐτῶν παρέχει ὁ ὑποφαινόμενος

E. ΤΣΙΛΛΕΡ.

ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΟΝ ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΝ ΑΓΓΛΙΑ.

Οἱ συνεργατικοὶ συνεταιρισμοὶ ἀποτελοῦσιν ἐν τῶν σημαντικωτέρων συμπτωμάτων τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς τῶν νεωτέρων ἐθνῶν. Πρόκειται περὶ συστήματος ἀναδιοργανώσεως τῆς νεωτέρας ἐργατικῆς κοινωνίας. Ἐνῶ δὲ οἱ μικροὶ διεσκορπισμένοι ἐργάται δὲν δύνανται νὰ συναγωνισθῶσι πρὸς τοὺς μεγάλους τῶν βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων ὀργανισμούς, παρίσταται ἡ ἀσπίς τοῦ συνεταιρισμοῦ ἵνα προφυλάξῃ τὰς μεμερισμένας μονάδας, ἐνοῦσα αὐτὰς εἰς γενναιότερα καὶ μεθοδικώτερα ἔργα. Ὁ συνεταιρισμὸς τῶν ἐργατῶν ὑπόσχεται τὴν λύσιν ἐνὸς τῶν μεγαλειτέρων προβλημάτων τῆς βιομηχανικῆς ἀνθρωπότητος, τὸ ὅποιον συνίσταται εἰς τὴν δημιουργίαν οἰκονομικῆς ἰσχύος ἐκεῖ ἐνθα ἐλλεῖπει τοιαύτη. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην δύναται νὰ χρησιμεύσῃ εἰς περαιτέρω τοῦ θέματος ἀνάλυσιν ἡ ἐπομένη ἐκθεσις ἀπὸ εἰδικῆς μελέτης διακεκριμένου οἰκονομολόγου, δημοσιευθείσης πρὸ ὀλίγου χρόνου ἐπὶ τῶν ἐν τῇ Μεγάλῃ Βρετανίᾳ ἀναπτυχθέντων φαινομένων τοῦ συνεργατικοῦ συστήματος :

— Δύο λίαν διαφόρους σκοποὺς κέκληται νὰ πληρώσῃ τὸ συνεργατικὸν σύστημα, τὴν διανομὴν ἤτοι τῶν πραγματειῶν τῶν παρηγμένων ὑπὸ τὸν συναγωνισμόν, ὃν ἐπιφέρουσιν ἡ προσφορὰ καὶ ἡ ζήτησις, καὶ τὴν παραγωγὴν τῶν πραγματειῶν ὑπὸ τὴν ἀρχὴν οὐχὶ τοῦ συνεταιρισμοῦ μεταξὺ τῶν κεφαλαιούχων καὶ ἐργατῶν, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας ὑπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς συμπράξεως μεταξὺ κεφαλαιούχων καὶ

ἐργατῶν. Ὁ κ. Θωμᾶς Οὐγος, εἷς τῶν ἀρχαιοτέρων καὶ ἐνταυτῷ τῶν μᾶλλον πιστῶν παραμεινάντων ὑποστηρικτῶν τῆς κινήσεως ταύτης, πολλάκις παρέστησεν ὡς θεμελιώδεις αὐτῆς ἀρχὰς τὰς ἐξῆς προτάσεις· 1) ὅτι ἡ ἀνθρώπινος κοινωνία συνίσταται ἐκ πολυαρίθμων μελῶν συναποτελούντων ἐν ὅλον καὶ δὲν ἀποτελεῖ ἕνωσιν διαφόρων ἀπλῶς μονάδων· 2) ὅτι οἱ ἐργάται δεόν νὰ ᾧσι σύντροφοι ἐργασίας καὶ οὐχὶ ἀνταγωνισταί· 3) ὅτι πνεῦμα δικαιοσύνης καὶ οὐχὶ ἐγωῖσμοῦ δεόν νὰ διέπῃ τὰς συναλλαγὰς. Ἐν κεφαλαίῳ, οἱ ἰδεώδεις ὀλίγοι οὔτοι ἀφορισμοὶ δηλοῦσιν ὅτι οὐ μόνον ἡ διανομὴ τῶν πραγματειῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ παραγωγὴ τῶν ἐπιδέχεται νὰ εἶναι κρείττων ὑπὸ τὸ συνεργατικὸν μᾶλλον σύστημα ἢ ὑπὸ τὸ τοῦ συναγωνισμοῦ. Δύναται νὰ παρατηρηθῇ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὸ δύσκολον τοιαύτης βεβαιώσεως καὶ ὅτι οὐδὲν μέχρι τοῦδε ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν συνεργατικῶν ἐταιριῶν φαίνεται δικαιοῦν τοιοῦτον ἰσχυρισμόν. Θέλομεν ἰδεῖ πραγματικῶς παρευθὺς, ὅτι τὰ ἐπιτευχθέντα μεγάλα ἀποτελέσματα ἐν τῷ συνεργατικῷ συστήματι ἀνήκουσιν εἰς τὰς ἐταιρίας τῆς καταναλώσεως καὶ ὅτι μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης τοῦλάχιστον δὲν ὑπάρχει σχεδὸν ἐταιρία παραγωγῆς, ἥτις νὰ μὴ ἀπέτυχε διὰ τρόπου ἀξιοθρηνητοῦ ἢ ἐνίοτε γελοίου.

Ἡ ἐξάίρετος καὶ λίαν διαφέρουσα ἱστορία τῆς Συνεργασίας τοῦ κ. G. J. Holyoake, ἧς ὁ δεῦτερος τόμος πρὸ ὀλίγου ἐδημοσιεύθη, περιέχει κεφάλαιον ἐπιγραφόμενον: « Ἀνακάλυψις ἐξ ἧς προέκυψεν ἡ συνεργασία. » Ἀναγινώσκεται ἐν αὐτῷ ὅτι « οἱ κάτοικοι τῆς Rochdale ὑπῆρξαν οἱ πρῶτοι λαβόντες τὸν τίτλον τῶν Τιμίων Σκαπανέων (Equitable Pioneers). Μεταξὺ αὐτῶν εὐρίσκειτό τις ὀνομαζόμενος Charles Haworth, ἄνθρωπος πνεύματος ἐμβριθοῦς ἅμα καὶ εὐφυοῦς, ὅστις ἤρξατο σκεπτόμενος πῶς νὰ προσπορίσῃ ἀφ' ἐνὸς κεφάλαια εἰς τὸν συνεταιρισμόν καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ ἰκανοποιήσῃ διὰ

τρόπου διαρκούς και τὰ κέρδη τῶν ἰδίων αὐτοῦ μελῶν. Πρὸς τοῦτο ἐπενόησε συνδυασμὸν τινα, καθ' ὃν τὰ ἐκ τῶν πωλήσεων κέρδη ἀντὶ νὰ διανεμῶνται μεταξὺ τῶν μετόχων μόνων, νὰ διαμοιράζωνται μεταξὺ ὅλων τῶν μελῶν τῆς Ἑταιρίας, τὰ ὁποῖα ἤθελον προμηθεύεσθαι ἐκ τῶν καταστημάτων τῆς Ἑταιρίας, ἀναλόγως πρὸς τὴν ἀξίαν τῶν ἀγορῶν αὐτῶν, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὅρον ὅπως τὰ κέρδη ταῦτα μένωσιν ἐν ταῖς χερσὶ τῶν διευθυντῶν μέχρις οὗ ἀνέλθωσιν εἰς τὸ ποσὸν τῶν 5 λιρῶν στερλινῶν, ὅτε οἱ δικαιούχοι τῆς ποσότητος ταύτης ἔμελλον νὰ ἐγγράφωνται μέτοχοι. Κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον ἡ Ἑταιρία ἐκτᾶτο κεφάλαιον 100 λιρῶν στερλινῶν καθ' ἑκάστην εἰκοσάδα μελῶν, ἐνῶ ἀπέναντι τοῦ κεφαλαίου τούτου ἐπλήρουν αὐτοῖς μέρος 5 ο/ο. »

Ἴδου τὸ πρᾶγμα ἐν ὀλίγαις λέξεσι: Κατὰ τὸ 1844 εἰκοσὶν ὀκτὼ ἐργάται τῆς Rochdale ἠνέωξαν παντοπωλικὸν κατάστημα καὶ συνεφώνησαν μεταξὺ τῶν νὰ προμηθεύωνται ἀποκλειστικῶς ἐξ αὐτοῦ τὰ πράγματα ἢ ὀψώνια, τὰ ὁποῖα ἠδύνατο νὰ πωλῆ. Ἐὰν ἐμπορεύματα ταῦτα ὄφειλον νὰ ἀγοράζωνται εἰς τὴν μικροτέραν κατὰ τὸ δυνατόν τιμὴν καὶ νὰ ὦσι καλῆς ποιότητος· εἰς οὐδένα ἐπετρέπετο πίστωσης· διαχειριστικὴ δαπάνη ὅσον τὸ δυνατόν μικροτέρα· καὶ ἐπάρκεια τοῦ καταστήματος εἰς εὐλογὸν τι κέρδος. Τοιοῦτον εἶναι ἐν τῇ φύσει αὐτοῦ τὸ συνεργατικὸν σύστημα τῆς καταναλώσεως· εἶναι δὲ φανερόν ὅτι οὐδὲν ἐμποδίζει ἑταιρίας ἰδρυμένας ἐπὶ τῆς βάσεως ταύτης νὰ καταστῶσι σὺν τῷ χρόνῳ πλούσιαι καὶ εὐτυχεῖς, ἀρκεῖ μόνον νὰ πληρῶσι δύο ὅρους, ἥτοι νὰ ἔχωσι ἀφ' ἑνὸς μὲν συγκαταναλωτὰς ἱκανῶς πολυαρίθμους καὶ ἱκανῶς εὐπόρους πρὸς ἐφοδιασμὸν ἀξιολόγου τινὸς καταστήματος, ἀφ' ἑτέρου δὲ διεύθυνσιν οἰκονόμον καὶ νοήμονα. Τὰ ἀποτελέσματα ἐδικαίωσαν εἰς μέγαν καὶ μάλιστα ἐκπληκτικὸν βαθμὸν τὰς σκέψεις ταύτας. Ἐν διαστήματι ἕξ ἐτῶν οἱ Σκαπανεῖς τῆς Rochdale ἀπὸ 28, ὅσοι ἦσαν κατ' ἀρχάς,

ἀνῆλθον εἰς 600· τὸ μετοχικὸν αὐτῶν κεφάλαιον ἠῤῥησεν ἀπὸ 28 λιρῶν στερλινῶν (700 φρ.) εἰς 2,300 λίρ. στερ. (57,500 φρ.)· αἱ ἐτήσιοι αὐτῶν πράξεις ἀπὸ 700 λ. στερ. (17,500 φρ.) ἀνέβησαν εἰς 13,000 λ. σ. (325,000 φρ.)· καὶ τὰ κέρδη ἀπὸ μηδενὸς ὑψώθησαν εἰς 990 λίρ. στερ. (24,750 φρ.). Ἐξ ἕτη βραδύτερον, ἥτοι κατὰ τὸ 1856, ἐπρόκειτο περὶ μετοχικοῦ κεφαλαίου 42,900 λ. σ., περὶ ὀλικοῦ ἐτησίου ποσοῦ πράξεων 93,000 λ. σ., περὶ κερδῶν 3,920 λ. σ., ἐνῶ κατὰ τὸ 1877 οἱ Σκαπανεῖς ἠριθμοῦντο εἰς 8,900, διαθέτοντες μετοχικὸν κεφάλαιον 254,000 λ. σερ. (6,350,000 φρ.), ἐνεργοῦντες πράξεις 305,000 λ. σ. (7,625,000 φρ.) καὶ διανεμόμενοι κέρδη 51,000 λ. σ. (1,275,000 φρ.).

Ἐν διαστήματι εἰκοσὶν ἐτῶν (1857—1876) αὕτη μόνη ἡ Ἑταιρία ἐπραγματοποίησε κέρδη ἐν ὅλῳ 550,000 λ. σ. (73,750,000 φρ.). «Τὸ μικρὸν κατάστημα τοῦ Road Lane, ἐξακολουθεῖ ὁ προμνησθεὶς ἱστορικός, διεκλαδῶθη εἰς δεκατέσσαρας εἰδικὰς τοπικὰς περιφερείας. Ἐκαστον τῶν καταστημάτων τούτων εἶναι δεκάκις ὠραιότερον τοῦ ἀρχικοῦ, ἀπὸ πολλοῦ δὲ ἤδη χρόνου ἀντεκατέστη τοῦτο ὑπὸ καμμεγέθους κεντρικῆς ἀποθήκης, τῆς ὁποίας ἀπαιτεῖται μία ὥρα διὰ νὰ διατρέξῃ τις τὰ διάφορα τμήματα, ἥτις κατέχει τὴν ὠραιότεραν θέσιν τῆς πόλεως καὶ τῆς ὁποίας τὸ μέγιστον οἰκοδόμημα ὑπερτερεῖ ἐν ταῦτῳ τοῦ τε Δημαρχείου καὶ τῆς ἐνοριακῆς ἐκκλησίας. Εὐρίσκει τις ἐν αὐτῷ μεγάλην βιβλιοθήκην, τηλεσκόπια καὶ μικροσκόπια, σχολεῖα δὲ καὶ παραδόσεις ἐπιστημονικὰς. Ὁ συνεταιρισμὸς τῶν Σκαπανέων κέκτηται ἰδιοκτησίας καθ' ἅπασαν τὴν πόλιν καὶ πολλαὶ αὐτῆς ὁδοὶ κατέχονται ἐξ οἰκιῶν οἰκοδομηθεισῶν διὰ μόνον τὰ μέλη της.»

Ἐκ τῆς αὐτῆς ἱστορικῆς πραγματείας πληροφορούμεθα ὅτι οἱ Σκαπανεῖς τῆς Rochdale ἀνίδρυσαν ἀλευρόμυλον καὶ κατόπιν νηματουργεῖον ὑπὸ τὸν τύπον τῆς συνεργασίας, ἀλλ' ὅτι μετὰ παρέλευσιν τινῶν ἐτῶν αἱ ἐπιχειρήσεις

αὐται μετεστράφησαν ἢ διεστράφησαν εἰς κοινὰς διὰ μετοχῶν ἐταιρίας. Αὕτη ἐστὶν ἡ χαρακτηριστικὴ ἱστορία πασῶν σχεδὸν τῶν προσπαθειῶν τῶν συνεργατικῶν συνεταιρισμῶν ὅπως γενῶσι παραγωγεῖς. Ἠδύνατό τις νὰ σκεφθῇ ὅτι ἀλευρόμυλος συνδυασμένος πρὸς μέγα μικροπωλικὸν κατάστημα ἀλεύρων ἦτον ἐπιδεκτικὸς ἐπιτυχίας, ἐπίσης δὲ ὅτι νηματοκλωστεῖον καθιδρυμένον ἐν Rochdale διὰ τὰς χρεῖας τῶν πελατῶν τῆς Rochdale δὲν ἐφαίνετο ἐπιχείρησις ἀλόγιστος. Ἐν τούτοις βλέπει τις τί ὁ κ. Holyoake διηγεῖται περὶ τῆς τύχης των, καὶ ἐν τῇ συνόδῳ τοῦ Gloucester ἡ ἱστορία τῆς ἀποτυχίας τῶν συνεργατικῶν ἐταιριῶν τῆς παραγωγῆς ἀνεπτύχθη καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν. Ἐκεῖ ἐδείχθη εἰδικῶς ὅτι ἡ μεγάλη συνεργατικὴ ἐταιρία τῶν ἀνθρακωρῶν United cooperative Coal Mining, ἔζησεν, ὅτι δὲ αἱ συνεργατικαὶ ἐταιρίαι παραγωγῆς τοῦ Lancashire καὶ τοῦ Yorkshire ἀνέστειλαν τὰς ἐργασίας των, καὶ ὅτι αἱ ἐταιρίαι τῶν χονδρικῶν πωλήσεων, Wholesale Societies, δὲν εἶχον σχεδὸν ἢ τὸ τρίτον τῶν ἐργασιῶν, ἃς ἐμελλον νὰ ἔχωσιν, ἐὰν αἱ μικροπωλικαὶ τῆς καταναλώσεως ἐταιρίαι ἠγόραζον παρ' αὐτῶν πάντα ὧν εἶχον χρεῖαν. Τὸ τελικὸν λοιπὸν συμπέρασμα τῶν συζητήσεων καὶ τῶν δοκιμῶν τῶν τριάκοντα τούτων τελευταίων ἐτῶν εἶναι, ὅτι οὐδόλως ἀπέληξαν αὐται εἰς ἐφαρμογὴν ἐν εὐρείᾳ ἐκτάσει τοῦ συνεργατικοῦ συστήματος ἐν τῇ παραγωγῇ, διὰ τὸν ἀπλούστατον λόγον ὅτι τὸ σύστημα τοῦτο δὲν προσφέρει ἢ τοῦλάχιστον δὲν ἠδυνήθη μέχρι τοῦδε νὰ προσφέρῃ ἱκανὰ θέλγητρα εἰς τὴν εὐάριθμον ταύτην τάξιν τῶν ἀνθρώπων, τοὺς ὁποίους τὰ φυσικά των προτερήματα, ἡ νοημοσύνη, αἱ κεκτημέναι γνωριμίαι καὶ ἡ δραστηριότης καλοῦσιν εἰς τὴν διεύθυνσιν τῶν μεγάλων βιομηχανικῶν ἢ ἐμπορικῶν ἐπιχειρήσεων. Οἱ συνεργατικοὶ δὲν δύνανται νὰ ἀποβάλλωσι τὴν ἰδέαν ὅτι οἱ διεύθυνται, καὶ αὐτοὶ οἱ ἱκανώτεροι καὶ εὐτυχέστεροι, ὀφείλουσι νὰ ἐπαρκῶνται εἰς τὰς ἀμοιβὰς ἀνωτέρου τινὸς ὑπαλλή-

λου. Ἐν τούτοις ἐφ' ὅσον ἡ ἀνθρώπινος φύσις θέλει μένει ἢ αὐτῇ, οἱ ἄνθρωποι οὗτοι θὰ προτιμῶσι νὰ ἐργάζωνται δι' ἴδιον αὐτῶν λογαριασμὸν μᾶλλον παρὰ νὰ ὑποβάλλωνται εἰς τὸν μισθὸν σωματείου κυμαινομένου, δυσπίστου καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον συνισταμένου ὑπὸ νέων ἐπιπολαίων.

Κατὰ τὴν 1ην Ἰανουαρίου 1876 ἠριθμοῦντο καθ' ὅλην τὴν Μεγάλῃν Βρετανίαν 1,849 συνεργατικαὶ ἐταιρίαι ἐν ἐνεργείᾳ, ἐξ ὧν 1,189 ἐν μόνῃ τῇ Ἀγγλίᾳ, οἱ δὲ ἀριθμοὶ οὗτοι δὲν διαφέρουσι σχεδὸν, ὡς φαίνεται, τῶν τοῦ 1878. Ἐπὶ τῶν 1,500 τούτων ἐταιριῶν, 1,170 ἔστειλαν ἐκθέσεις εἰς τὸ Συνέδριον τοῦ Gloucester ἠρίθμουν αὐται περίπου 500,000 μέλη, κατεῖχον κεφάλαιον 5,000,000 λιρ. στερ. (125,000,000 φρ.) καὶ ὄφειλον εἴτε πρὸς ἑαυτὰς εἴτε πρὸς ἄλλους δανειστὰς ἐν συνόλῳ 900,000 λιρ. στερλ. (22,500,000 φρ.). Ὁ νόμος ἄλλως τοῦ 1852 περὶ τῶν βιομηχανικῶν καὶ τῶν προνοητικῶν ἐταιριῶν, ὀφειλόμενος κατὰ μέγα μέρος εἰς τὰς ἐπιμόνους ἐνεργείας τοῦ μακαρίτου Stanoy, ἀνακαινισθεὶς δέκα ἔτη βραδύτερον ἐπὶ εὐρυτέρων βάσεων, ἔδωκε σοφῶς εἰς τοὺς συνεταιρισμοὺς τούτους ἀπάσας σχεδὸν τὰς νομίμους εὐκολίας, ὧν αὐται ἔχουσιν ἀνάγκην ἢ τὰς ὁποίας ἐπιζητοῦσι διὰ τὴν τοποθέτησιν τῶν κεφαλαίων ἢ τῶν ἀποταμιευμάτων αὐτῶν.

Κατὰ τὸ 1864 ἀνεφάνη τὸ «Κατάστημα τῆς χονδρικῆς πωλήσεως», τοῦτέστιν αἱ μικροπωλικαὶ ἐταιρίαι μετεχειρίσθησαν μέρος τοῦ κεφαλαίου των εἰς ἴδρυσιν ἐν Manchester ἐταιρίας χονδρικῶν πωλήσεων, ἀπὸ τῆς ὁποίας προετίθεντο τοῦ λοιποῦ νὰ προμηθεύωνται ὅσα ἕως τότε ἐλάμβανον παρ' ἰδιωτικῶν καταστημάτων. Τὸ κατάστημα τοῦτο ἔμελλε μῆτε νὰ παράγῃ μῆτε νὰ κατασκευάζῃ· ἀλλ' ὡς ἐν πάσῃ ἄλλῃ τοιαύτῃ ἐπιχειρήσει ἐπρομηθεύετο τὰ προϊόντα του ἐν τῇ ἀγορᾷ τῇ καλλιτέρα ἅμα καὶ εὐθυνοτέρα, ἐπραγματοποιεῖ δὲ τὰ ἑαυτοῦ κέρδη μεταπωλοῦν ἐπὶ τιμῇ ὀλίγον μεγαλειτέρα εἰς τὰς μικροπωλικὰς

εταιρίας. Ἐν ἐνὶ λόγῳ τὸ κατάστημα τοῦτο ἦτον ἀπλῶς κέντρον διανομῆς, τοῦ ὁποίου αἱ ἐταιρίαι ἦσαν οἱ μέτοχοι ἢ οἱ συνεταῖροι. Μετά τινα ἔτη ἀπὸ τῆς ἐν Ἀγγλίᾳ ἰδρύσεως τοῦ καταστήματος τούτου, ἰδρύθη ἕτερον ἐν Γλασκόβη τῇ φροντίδι τῶν Σκωτικῶν ἐταιριῶν. Ἀμφότερα ἐπὶ τοῦ ὅλου ἐπροόδευσαν, ἀλλ' ἐδέησε νὰ ἀγωνισθῶσι κατὰ δυσχερειῶν διαρκῶν καὶ δὲν ἔπαυσαν νὰ παραπονοῦνται ὅτι αἱ μικροπωλικαὶ ἐταιρίαι ἀποφεύγουσι νὰ συναλλάσσονται μετ' αὐτῶν ἐπὶ τῷ λόγῳ, τῷ λίαν καταπειστικῷ ἄλλως, ὅτι ἐν τῇ ἀγορᾷ τῇ ἐλευθέρᾳ καὶ ἀναπεπταμένη εἰς τὸν συναγωνισμόν εὐρίσκουσιν αὐταὶ τὸ μέσον νὰ ἀγοράζωσι πραγματείας εὐθηνότερας καὶ καλλιτέρας. Ἐὰν ἀληθεύῃ τοῦτο, ἀποδεικνύει ἐναργέστατα ὅτι εὐθὺς ἅμα τὸ συνεργατικὸν σύστημα μετατοπισθῆ ἀπὸ τῶν μικροπωλικῶν ἐργασιῶν εἰς τὰς εὐρείας ἐργασίας τοῦ μεγάλου ἐμπορίου, δὲν δύναται νὰ ὑποστῇ τὴν πάλιν πρὸς τὰ ἰσχυρότερα ἐλατήρια τὰ ὁποῖα ζωογονοῦσι τὸν ἐλεύθερον συναγωνισμόν, τὴν κρείσσονα πειθαρχίαν του καὶ τὴν ὑπερτέραν ἰκανότητά του.

Ὁ ἀκόλουθος πίναξ δίδωσι διὰ τὴν πενταετῆ περίοδον 1871—1876 τὸ σύνολον τῶν ἐργασιῶν εἰς λίρας στερλίνας, ἐνδεικνύμενον ὑπὸ τῆς ἀξίας τῶν ἀγορασθεισῶν πραγματειῶν, ὡς ἐπίσης καὶ τὰς τρεχοῦσας δαπάνας, τὸ ἀποθεματικὸν κεφάλαιον καὶ τὸ παθητικὸν τῶν συνεργατικῶν ἐταιριῶν.

Ἔτη	Ἀγορασθεῖσαι πραγματεῖαι	Κεφάλαιον		
		Δαπάναι	ἀποθεματικόν	παθητικόν
1871	8,680,000	390,000	70,000	2,770,000
1872	10,180,000	550,000	90,000	3,010,000
1873	12,140,000	620,000	110,000	4,390,005
1874	14,900,000	680,000	120,000	4,980,000
1875	16,100,000	820,000	240,000	6,060,000

Βλέπει τις ἐντεῦθεν ὅτι ἐν τῷ διαστήματι τῶν πέντε ἐτῶν ἡ κίνησις τῶν ἐργασιῶν τῶν ἐταιριῶν ἐδιπλασιάσθη

καὶ ὅτι αἱ τρέχουσαι δαπάναι ἠϋξήσαν ἀναλόγως. Ὡς πρὸς τὰ κέρδη αὐτῶν καὶ τὴν κίνησιν τοῦ ἐνεργητικοῦ τῶν κατὰ τὴν αὐτὴν περίοδον, παρίστανται ταῦτα ὑπὸ τῶν ἀκολουθῶν ἀριθμῶν (εἰς λίρας στερλίνας).

Ἔτη	Κέρδη	Ἐνεργητικόν
1871	670,000	3,020,000
1872	93 0,000	4,120,000
1873	1,100,000	4,900,000
1874	1,220,000	5,600,000
1875	1,320,000	6,900,000

Ἀναλύων τις τοὺς ἀριθμοὺς τούτους εὐρίσκει πορίσματα ἄξια ἰδιαιτέρας σημειώσεως, τὰ ὁποῖα δύναται νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς ὁδηγὸς τῶν περαιτέρω προσδοκιῶν ἐπὶ τοῦ ἐν γένει συνεργατικοῦ συστήματος. Τὰ μερίσματα τὰ διανεμηθέντα εἰς τὰ μέλη τῶν ἐν λόγῳ ἀγγλικῶν ἐταιριῶν, ἀναλόγως τῶν ἀγορῶν αὐτῶν ἠϋξήθησαν ἀπὸ 580,000 λ.ς. κατὰ τὸ 1871 εἰς 1,270,000 κατὰ τὸ 1875, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ πρόοδον λίαν ἀξιοσημείωτον καὶ συνάμα λίαν ἐνθαρρυντικὴν. Αἱ τοποθετήσεις κεφαλαίων εἰς ἀκινήτους κτήσεις, οἷον οἰκίας καὶ γαίας, ἀνέβησαν ἀπὸ 930,000 λίρ. στερ. τῆς πρώτης χρονολογίας εἰς 2,050,000 τῆς δευτέρας. Αἱ τοποθετήσεις κεφαλαίων παρὰ ταῖς ἄλλαις συνεργατικαῖς τῆς «προνοίας» ἐταιρίαις, αἱ ὁποῖαι δὲν ἀντεπροσώπευον ἢ 140,000 λ.ς. κατὰ τὸ 1871, ἀνέβησαν μετὰ τέσσαρα ἔτη εἰς 670,000, καὶ κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο τῶν πέντε ἐτῶν τὸ ἐνεργητικὸν ἠϋξήσεν ἐν ὅλῳ κατὰ 4,000,000 περίπου.

Ἐπὶ τέλος ὁ ἀκόλουθος πίναξ ἀφορᾷ εἰς τοὺς ἐβδομήκοντα κυριώτερους συνεργατικοὺς τῆς καταναλώσεως συνεταιρισμοὺς τῆς Ἀγγλίας καὶ παριστᾷ τὸν ἀριθμὸν τῶν μελῶν αὐτῶν, τὸ μετοχικὸν τῶν κεφάλαιον καὶ τὰ κέρδη τῶν εἰς δύο διαφόρους ἐποχάς, ἦτοι κατὰ τὸ 1873 καὶ κατὰ τὸ 1877. Ἡ συγκριτικὴ μελέτη τοῦ πίνακος τούτου δὲν στερεῖται τινὸς ὠφελείας :

ΕΤΑΙΡΙΑΙ	1873		1877	
	Μετοχικόν κεφάλαιον εις λίρ. στερλίνας	Κέρδη εις λίρ. στερλ.	Μετοχικόν κεφάλαιον εις λίρ. στερλίνας	Κέρδη εις λίρ. στερλ.
Σκαπανείς Rochdale	8,900	54,000	7,600	44,000
Βιομηχανική Leeds	17,508	35,000	14,000	45,000
» Oldham	9,900	52,000	8,000	47,000
» Manchester-Salford	6,000	40,000	5,100	44,000
Πρόνοια Barasley	5,200	15,000	4,100	43,000
63 μικροπολικαί εταιρίαι	130,200	1,605,000	114,600	448,000
Χονδρικόν κατάστημα 'Αγγλίας	585	37,000	461	50,000
» Σκωτίας	430	9,000	129	14,000
	178,400	2,340,000	154,000	675,000
		683,000		2,000,000
				14,000

Αί έβδομήκοντα αὐται εταιρίαι περιέχουσι πλέον τοῦ τρίτου τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ συνεργατικῶν εταιρισμῶν, αἱ πέντε δὲ μεγάλαι εταιρίαι τῆς Rochdale, Manchester, Oldham,

Barnsley καὶ Leeds περιεῖχον αὐται μόναι 50,000 μέλη ἐπὶ 178,000 τῶν συναποτελούντων ἐν ὄλῳ τὰς 70 εταιρίας. Ἐν γένει δύναται τις εἰπεῖν, ὅτι ὁ συνεργατισμὸς εὐδοκίμει καὶ ἐξαπλοῦται πρὸ πάντων ἐν τοῖς πρὸς βορρᾶν τοῦ Rugby διαμερίσμασιν.

Ὁ ἐτήσιος μέσος ὄρος τῶν ἀγορῶν (ἢ πωλήσεων), ὅστις ἀντεστοίχει καθ' ἕκαστον μέλος εἰς 34 λ. σ. ἐν ἔτει 1873, ἐλογίζετο μετὰ τέσσαρα ἔτη εἰς 31 μόνον λ. σ. ἐπίσης δὲ τὰ ἐτήσια μερίσματα ἠλαττώθησαν ἀπὸ 4 λ. σ. καὶ 6 σελίνια τὸ 1873, εἰς 3 λ. σ. καὶ 16 σελ. τὸ 1877. Τὸ κατὰ μέσον ὄρον μετοχικόν κεφάλαιον τοῦ συνόλου μὲν τῶν συνεργατικῶν εταιριῶν τῆς Μεγάλῃς Βρετανίας ἀνήρχετο δι' ἕκαστον μέλος αὐτῶν ἐν ἔτει 1874 εἰς 7 λ. σ. τῶν εἰδικῶς δὲ ἀνωτέρω προμνησθεισῶν 70 εταιριῶν ἀνήρχετο εἰς 12 λ. σ. Πάντες ἄλλως οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι, μεγάλοι ἢ μικροί, παριστῶσι κεφάλαιον κεκτημένον διὰ νοημοσύνης, ἐργασίας καὶ ἐπιδεξιότητος, ἦτοι κεφάλαιον ἔχον ἀπείρως μείζονα ἀξίαν διὰ τοὺς κατόχους αὐτοῦ καὶ τὴν χώραν ἐπίσης ἀπὸ τὸ ποσὸν τῶν 5 ἑκατομμυρίων λίρῶν στερλινῶν, εἰς ὃ ἐτησίως ἀνέρχεται, ὅσω ἄλλως στρογγύλος καὶ σεβάσμιος καὶ ἂν εἶναι ὁ ἀριθμὸς οὗτος.

Τὸ γενικὸν συμπέρασμα πάντων τούτων εἶναι ὅτι αἱ συνεργατικαὶ εταιρίαι τῆς Ἀγγλίας κατὰ τὰ τριάκοντα τελευταῖα ταῦτα ἔτη ἐπήνεγκον μέγα καλὸν εἰς τὰς ἐργατικὰς τάξεις, ἐνῶ συγχρόνως προξενούσιν εἰς τὸ ἔθνος, ἐν συνόλῳ λαμβανόμενον πλεονεκτήματα ὑψίστου διαφέροντος, τόσον οἰκονομικὰ καὶ χρηματιστικὰ ὅσον καὶ ἠθικὰ. Ἀπέβησαν αἱ εταιρίαι αὐται ἐκ τῶν μᾶλλον σπουδαίων καὶ εὐελπίδων δυνάμεων, ἃς ἀνέπτυξεν ὁ νεώτερος πολιτισμὸς. Ἀλλ' οὔτε ἡ ἱστορία των οὔτε ἡ πείρα τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῶν μετέβαλον κατ' οὐδέν, μέχρι τοῦδε τοῦλάχιστον, τὴν θέσιν τοῦ θεμελιώδους ζητήματος, ἐὰν δηλαδὴ ἡ πρόοδος καὶ ἡ βελτίωσις τῶν νεωτέρων κοινωνιῶν, αἵτινες εἰσὶν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς πλήρους

ἐλευθερίας τοῦ προσώπου καὶ τοῦ πλήρους σεβασμοῦ τῶν ἀτομικῶν δικαιωμάτων, δεόν νὰ ζητηθῶσιν ἐν τῷ ἐλευθέρῳ συναγωνισμῷ ἢ ἐν τῷ συνεργατισμῷ, ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἐν τῷ ἀτομικῷ συμφέροντι ἢ ἐν τῇ αὐταπαρνήσει. Φόβος ἐν τούτοις ὑπάρχει μὴ ἢ φωνὴ τῆς αὐταπαρνήσεως εἶναι ἐτι φωνὴ βοῶσα ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ μὴ ἢ διδασκαλία ὑπὲρ τῆς αὐτοθυσίας μένει, ὅπως πάντοτε, ἄγονος, μεθ' ὅλα ὅσα ἂν εἴπωσιν ἐν τοῖς συνεργατικοῖς συνεδρίοις καὶ μεθ' ὅσας ἂν παρουσιάσωσι καταστατικὰς περὶ τοῦ συνεργατισμοῦ καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτοῦ.

Κ. ΖΑΝΟΣ.

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

Ἐν ὄψει τῆς ἐξακολουθούσης καὶ τελευταῖον δρομαίως προβαίνουσης αὐξήσεως τῶν δημοσίων ἐξόδων, δὲν εὐρίσκει τις παράδοξον ὅτι ἐκεῖνοι, ὧν αἱ προσπάθειαι εἰς τὸ νὰ τηρήσωσι τὰς δαπάνας ταύτας ἐντὸς μετριωτέρας ἐντάσεως ἀπεδείχθησαν ἀνωφελεῖς, συζητοῦσιν ἤδη καὶ ἐκφράζουσιν ἀμφιβολίας ὡς πρὸς τὴν ἐπάρκειαν τοῦ ἐλέγχου, ὃν τὸ Κοινοβούλιον δύναται νὰ ἐξασκήσῃ ἐπὶ τῶν προϋπολογισμῶν καὶ πρὸς τούτοις ἐπιθυμοῦσι νὰ ἴδωσιν ἕτερα καὶ πλέον ἀποτελεσματικὰ μέσα, προβαλλόμενα κατὰ τοῦ ὅ,τι θεωροῦσιν ὡς ἀσωτεῖαν καὶ ἀναλγησίαν τῆς κυβερνήσεως. Ὁρμωμένη ἐκ τοιούτων λόγων καὶ ἐνεργοῦσα τῇ εἰσηγήσει τοῦ κ. Βράιτ ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ «Κόδων Κλούβ» διέγραψε καὶ ἀπηύθυνεν εἰς πολλὰ τῶν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ μελῶν αὐτῆς σειρὰν ἐρωτήσεων, ἀφορωσῶν τοὺς παρ' ἄλλοις ἔθνεσι παραδεδεγμένους τρόπους ἐξετάσεως καὶ ἐλέγχου τῶν δαπανῶν τῶν προτεινομένων ὑπὸ τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐξουσίας. Τὰ θέματα ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐζητήθησαν πληροφορίες εἰς τὰ ἐπόμενα :

1ον. Ἡ κυβέρνησις ἐν τῇ ἐνάρξει, ἢ ἐν ἑτέρῳ τινὶ ὠρι-

σμένην περιόδῳ τῆς συνόδου τοῦ Νομοθετικοῦ Σώματος ἀνακοινοῖ ἐν λεπτομερείᾳ τὰ ἄρθρα τῶν ἐξόδων διὰ τὸ τρέχον ἔτος, ἢ κατὰ τῖνα ἕτερον τρόπον φέρονται τοιαῦται προτάσεις δαπανῶν εἰς τὴν θεώρησιν τοῦ Νομοθετικοῦ Σώματος ;

2ον. Τὰ μέλη τοῦ Νομοθετικοῦ Σώματος συζητοῦσι τὰ προτεινόμενα ἄρθρα τῶν δαπανῶν ἐν γενικῇ συνεδριάσει, ἢ λαμβάνονται μέτρα διὰ τοῦ διορισμοῦ ἐπιτροπῶν ἢ ἄλλως πως, ἵνα ἐξετάσωσι τὰ προτεινόμενα ἄρθρα τῶν δαπανῶν ;

3ον. Κατὰ τὴν πρακτικὴν τοῦ Νομοθετικοῦ Σώματος διαιροῦνται τὰ προτεινόμενα ἐξόδα εἰς τὰ διάφορα κεφάλαια τὰ παριστάνοντα τὰς διαφόρους δημοσίας ὑπηρεσίας καὶ αἱ τοιαῦται διακρίσεις τῶν δαπανῶν παραπέμπονται πρὸς ἐξέτασιν εἰς διαφόρους ἐπιτροπὰς ;

4ον. Ἐὰν τοιαύτη ἐξέτασις τῶν λεπτομερειῶν τῶν προτεινομένων δαπανῶν λάβῃ χώραν ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς, τῆς πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον διοριζομένης, αἱ ἀποφάσεις αὐτῆς, αἱ ἀφορῶσαι ἐλάττωσιν τῖνα τῶν δαπανῶν ὑπόκεινται εἰς τὴν ἀναθεώρησιν τῆς κυβερνήσεως ἢ τοῦ ὅλου σώματος ;

5ον. Ἐὰν τοιαῦται ἐπιτροπαὶ διορίζωνται ὑπὸ τοῦ Νομοθετικοῦ Σώματος, ποῖα μέτρα λαμβάνονται πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἐλευθέρως αὐτῶν ἐνεργείας ;

6ον. Ἐν ἐλλείψει διορισμοῦ ἐπιτροπῶν εἰς παραδεδεγμένα ὑπὸ τοῦ Νομοθετικοῦ Σώματος ἕτερα εἰδικὰ μέτρα πρὸς περιορισμὸν ἢ ἔλεγχον τῶν προτάσεων τῆς κυβερνήσεως περὶ τῶν Δημοσίων δαπανῶν ;

7ον. Ἀπέδειξεν ἡ πείρα ὅτι ὁ τρόπος, ὃν ἀκολουθεῖ τὸ Νομοθετικὸν Σῶμα ἐν τῇ ἐξετάσει τῶν προτεινομένων ἄρθρων τῶν δαπανῶν διὰ τε τὰς στρατιωτικὰς, τὰς ναυτικὰς ἢ τὰς πολιτικὰς ὑπηρεσίας, ἔχει τὸ ἀποτέλεσμα νὰ μετριάσῃ τὰ βάρη, τὰ προτεινόμενα ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως ἢ νὰ περιστείλῃ καταχρήσεις τῆς διοικήσεως ;

Ἐπὶ τῶν ἐρωτήσεων τούτων ἐλήφθησαν ἤδη τινὲς ἀποκρίσεις, μεταξὺ δ' αὐτῶν σπουδαιότερα εἶναι λίαν σαφῆς ἐκθεσις τοῦ κ. Λέοντος Σέυ, τοῦ ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν ὑπουργοῦ τῆς Γαλλίας, περὶ τοῦ συστήματος τοῦ ἐλέγχου τοῦ παραδεδεγμένου ἐν τῷ τόπῳ του. Ἡ πραγματεία τοῦ κ. Σέυ εἶναι ἐκτεταμένη, ἀλλὰ τὰ ἐπόμενα εἰσὶ τὰ κυριώτερα αὐτῆς.

Ἐν Γαλλίᾳ ὁ προϋπολογισμὸς εἰσάγεται πρὸ ἑνὸς περιόπου ἔτους, ὁ προϋπολογισμὸς π. χ. τοῦ ἐπιόντος ἔτους ἐτέθη ἐπὶ τῆς τραπέζης τῆς Βουλῆς τῶν ἀντιπροσώπων περὶ τὰ μέσα τοῦ τελευταίου Μαρτίου. Τὸ σχέδιον τοῦ προϋπολογισμοῦ ἀποτελεῖ λίαν ὀγκῶδες κίτρινον βιβλίον, ἀντίτυπον τοῦ ὁποίου τίθεται ἐν ταῖς χερσὶν ἐκάστου μέλους τοῦ Κοινοβουλίου. Τοσοῦτον λεπτολόγως εἰσέρχεται τοῦτο εἰς τὰ καθέκαστα, ὥστε ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ ἐπομένου ἔτους, πληροῦνται οὐχὶ ὀλιγώτεροι τῶν 1200 σελίδων ἐκ τῆς ἀπαριθμήσεως τῶν διαφόρων ἄρθρων τῶν ἐσόδων καὶ τῶν ἐξόδων, τῶν τελευταίων παρισανομένων χωρισμένως δι' ἐκάστην τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν· περιπλέον περιέχει εἰσηγητικὴν ἐκθεσιν τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ ἔτους, καταστάσεις ὅλων τῶν εἰσπρακτέων φόρων, τελῶν καὶ δικαιωμάτων καὶ τὰς ποσότητας αἵτινες προσδοκᾶται ὅτι θὰ πραγματοποιηθῶσι, σύγκρισιν τούτων ὅλων πρὸς τὰ τοῦ προηγουμένου ἔτους καὶ κατάστασιν ὅλων τῶν ἐκτάκτων ἐσόδων καὶ ἐξόδων. Ὅπως ἅπαντα τὰ εἰσαγόμενα εἰς τὴν Συνέλευσιν νομοσχέδια, οὕτω καὶ ὁ προϋπολογισμὸς κατὰ πρῶτον παραπέμπεται εἰς τὰ ἑνδεκα γραφεῖα ἢ ἐπιτροπὰς, εἰς τὰ ὁποῖα κατὰ μῆνα τὸ σῶμα τοῦτο διαιρεῖται διὰ κληρώσεως. Ἐν τούτοις αἱ ἐπιτροπαὶ αὗται δὲν εἰσέρχονται εἰς συζήτησιν τινα ἀφορῶσαν αὐτόν, ἀλλὰ μόνον διορίζουσι τρία ἐκ τῶν μελῶν αὐτῶν πρὸς σχηματισμὸν εἰδικῆς τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐπιτροπῆς, ἣτις οὕτω συνίσταται ἐκ τριάκοντα τριῶν μελῶν, καὶ ἣτις ἐπιφορτίζεται

νὰ ἐξετάσῃ καὶ συντάξῃ ἐκθεσιν ἐπὶ τῶν προτάσεων τῆς κυβερνήσεως. Τὸ πρῶτον μέτρον τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης τοῦ προϋπολογισμοῦ εἶναι νὰ ὑποδιαιρεθῇ εἰς τὸσάυτας ὑποεπιτροπὰς, ὅσαι ὑπάρχουσι δημόσιαι ὑπηρεσίαι. Ἐκάστη ὑποεπιτροπὴ ἀναλαμβάνει τοὺς λογαριασμοὺς μιᾶς ὑπηρεσίας, τοὺς ὁποίους ἐξετάζει καὶ ψηφίζει ἄρθρον πρὸς ἄρθρον, ὅσάκις δὲ θεωρήσῃ ἀναγκαῖον νὰ λάβῃ περισσοτέρας πληροφορίας ἐφ' οἴουδήποτε μέρους τῶν λογισμῶν, ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ καλῇ ἐνώπιόν της καὶ νὰ ἐξετάξῃ εἴτε τὸν ὑπουργὸν τὸν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ὑπηρεσίας ταύτης ἢ οἴονδήποτε ἐκ τῶν ὑπαλλήλων αὐτοῦ. Ἀφοῦ ἡ ὑποεπιτροπὴ περαιώσῃ τὰς ἐρεῦνας της, ὑποβάλλει ἐκθεσιν εἰς τὴν κύριαν τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐπιτροπὴν, καὶ αὕτη ἀκολούθως ὑποβάλλει ἐκθεσιν ἐφ' ὅλου τοῦ προϋπολογισμοῦ, ἣτις τίθεται ἐπὶ τῆς τραπέζης τῆς Βουλῆς καὶ τυποῦται καὶ διαγέμεται εἰς τὰ μέλη αὐτῆς. Μολαταῦτα αἱ ἀποφάσεις τῆς ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐπιτροπῆς, καίτοι καταρτιζόμεναι μετὰ τοσοῦτον ὀρίμους συζητήσεις, οὐδαμῶς εἰσὶν ὑποχρεωτικαί. Παρουσιάζονται ἀπλῶς ὡς προτάσεις εἰς τὴν συνέλευσιν, ἣτις ἀφοῦ λάβῃ αὐτὰς, προχωρεῖ εἰς τὴν δημοσίαν συζήτησιν ἐπὶ τῶν προϋπολογισθέντων, ἐν δὲ τῇ πορείᾳ τῆς συζητήσεως ταύτης « ἡ κυβέρνησις ἐνδεχόμενον νὰ ἐπιτύχῃ νὰ λάβῃ ἐν πλήρει συνελεύσει πιστώσεις, ὧν ἡ ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐπιτροπὴ προέτεινε τὴν ἀπάλειψιν », ἢ ἐξ ἄλλου ἢ Βουλὴ δύναται ν' ἀποφασίσῃ κατὰ δαπάνης συστηθείσης ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς. Ὁ προϋπολογισμὸς, ὅπως γίνῃ ὀριστικῶς δεκτὸς ὑπὸ τῆς Βουλῆς τῶν ἀντιπροσώπων, παραπέμπεται εἰς τὴν Γερουσίαν, εἰς τὴν ὁποῖαν ὑποβάλλεται εἰς παρομοίας διαδικασίας ἐρευναν, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἡ ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐπιτροπὴ τῆς Γερουσίας σύγκειται ἐκ δέκα ὀκτῶ μόνον μελῶν. Ὡς πρὸς τὴν ἐρώτησιν εἰς τὸ σύστημα τοῦτο ἀπεδείχθη ἀποτελεσματικὸν ἢ μὴ εἰς τὸν περιορισμὸν τῶν δαπανῶν, ὁ κ. Σέυ ἀπαντᾷ: « Τὸ

σύστημα τὸ παραδεχθὲν ἐν Γαλλίᾳ ὑποβάλλει τὴν κυβέρνησιν εἰς λίαν ἀποτελεσματικὸν ἔλεγχον, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀνάγκην καὶ τὴν χρησιμότητα τῶν ζητουμένων πιστώσεων. Ἀτυχῶς, ἐν τούτοις, τὰ μέλη τοῦ κοινοβουλίου ἐν Γαλλίᾳ δὲν εἶναι ὡς ἐν Ἀγγλίᾳ ἐστερημένα τοῦ δικαιώματος νὰ προτείνουν εἴτε διὰ προτάσεων εἴτε κατὰ τὴν συζήτησιν νέα ἄρθρα δαπάνης ἢ αὐξήσεως τῶν ψηφισομένων. Τὸ δὲ ἰσοζύγιον, τὸ ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως προτεινόμενον, διατρέχει οὕτω τὸν κίνδυνον νὰ καταστραφῇ ὑπ' αὐτῶν τῶν προσώπων τῶν ὁποίων τὸ κύριον καθήκον ὄφειλε νὰ εἶναι, τὸ νὰ χρησιμεύωσιν ὡς φραγμὸς εἰς τὰ ὑπουργεῖα εἰς τὸ ἀντικείμενον τῶν δαπανῶν, καὶ οὐχὶ νὰ ἐνισχύωσιν αὐτὰ εἰς τὸ νὰ αὐξάνωσι τοὺς προϋπολογισμούς των.

Ἡ αὐτὴ μομφὴ κατὰ τοῦ γαλλικοῦ συστήματος ἀπεδόθη ὑπὸ τοῦ κ. Φραγκεβίλ, ὅστις γράφει: « Πρέπει νὰ σημειωθῇ, ὅτι ἡ μεγάλη ἀρχὴ τοῦ ἀγγλικοῦ συντάγματος — ὅτι χρήματα δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ψηφισθῶσιν ἢ χορηγῶσιν ἢ αὐξήσωσιν, ἀνευ εἰδικῆς προτάσεως ἐκ μέρους τῆς κυβερνήσεως — δὲν εἶναι παραδεδεγμένη ὑπὸ τοῦ γαλλικοῦ νόμου, ὥστε ἕκαστον μέλος ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ προτείνῃ, ἢ δὲ συνέλευσις τὸ δικαίωμα νὰ ψηφίσῃ οἴανδήποτε ποσότητα ἀρέσκειται ἀνευ περιορισμοῦ. Ἡ δὲ γνώμη αὐτοῦ εἶναι ὅτι ἡ πορεία ἢν ἀκολουθεῖ ἡ συνέλευσις δὲν ἔχει τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐλαττώσεως τῶν βαρῶν, τῶν προτεινομένων ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως, ἢ τοῦ περιορισμοῦ τῶν καταχρήσεων τῆς διοικήσεως.»

Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν πορείαν τῆς διαδικασίας τῆς παραδεδεγμένης ἐν Βελγίῳ, πληρεστάτας καὶ σπουδαίας λεπτομερείας παρέχει ὁ κ. Ἀδόλφος Δεμπωλιέ. Αὐτόθι, ὁ νόμος ἀπαιτεῖ, ἵνα ὁ προϋπολογισμὸς τίθεται ἐπὶ τῆς τραπέζης τῆς Βουλῆς τῶν ἀντιπροσώπων οὐχὶ βραδύτερον τῆς πρώτης Μαρτίου καὶ νὰ καταδεικνύῃ πᾶν ἄρθρον, ἀμφοτέρων τῶν τε τακτικῶν καὶ ἐκτάκτων ἐσόδων καὶ

ἐξόδων, δεικνύων συνάμα εἰδικῶς καὶ ἐν λεπτομερείᾳ τὰς ποσότητας τὰς ἀπαιτούμενας παρ' ἐκάστης τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν. Κατὰ πρῶτον ὁ προϋπολογισμὸς παραπέμπεται εἰς τὰ ἕξ τμήματα, εἰς τὰ ὁποῖα ἡ Βουλὴ διαιρεῖται διὰ κληρώσεως ἐν ἀρχῇ ἐκάστου μηνός. Ἐκαστον τῶν τμημάτων τούτων ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ὑποδείξῃ βελτιώσεις καὶ νὰ προτείνῃ τὴν ἀπορρίψιν ἄρθρων, ἢ νὰ προτείνῃ τὴν προσθήκην νέων. Ἀφοῦ συνταχθῇ καὶ γίνῃ ἀποδεκτὴ ἢ ἐκθεσίς του, ἕκαστον τμήμα ἐκλέγει ἐν ἑκ τῶν μελῶν του ὅπως ἀποτελεσθῇ οὕτω ἑξαμελὲς κεντρικὸν τμήμα, ὅπερ προεδρευόμενον ὑπὸ τοῦ προέδρου τῆς Βουλῆς ἔχει δικαίωμα νὰ διατάσῃ τὴν ἐμφάνισιν οἴουδήποτε ἐκ τῶν ὑπουργῶν ἢ τῶν ὑπαλλήλων του. Κατὰ πρῶτον μελετᾷ τὰς βελτιώσεις τὰς προτεινομένας ὑπὸ τῶν ἑξ τμημάτων, καὶ ἀκολουθῶς προχωρεῖ εἰς τὴν συζήτησιν ἄρθρον πρὸς ἄρθρον τῶν κονδυλίων τοῦ προϋπολογισμοῦ, καὶ μετὰ τοῦτο ἀποφασίζει ποῖα ἐκ τῶν προταθεισῶν τυχὸν ὑπὸ τῶν τμημάτων βελτιώσεων πρέπει νὰ ὑποστηριχθῇ. Ἐχει ἐπίσης τὸ δικαίωμα νὰ προτείνῃ νέας τροποποιήσεις, αἱ δὲ ὀριστικαὶ ἀποφάσεις του συσσωματοῦνται ἐν ἐκθέσει, ἣτις παρουσιάζεται εἰς τὴν Βουλὴν τῶν ἀντιπροσώπων, καὶ διανέμεται μεταξὺ τῶν μελῶν. Τότε ἀκολουθεῖ ἡ δημοσία συζήτησις ἐν τῇ Βουλῇ τῶν ἀντιπροσώπων, ἐν τῇ πορεία τῆς ὁποίας αἱ τροποποιήσεις, αἱ προταθεῖσαι ὑπὸ τοῦ κεντρικοῦ τμήματος, ἐξετάζονται καὶ ὀριστικῶς γίνονται ἀποδεκταὶ ἢ ἀπορρίπτονται ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει. Μετὰ τὸ πέρας τῆς συζητήσεως ἕκαστον μέλος τῆς Βουλῆς προσκαλεῖται ὀνομαστικῶς νὰ δώσῃ τὴν ψήφον του ὑπὲρ ἢ κατὰ τοῦ προϋπολογισμοῦ, ὅπως ὀριστικῶς καθαρτίσθῃ, ἕκαστον δὲ μέλος μὴ ἀποδεχόμενον αὐτήν, ὀφείλει νὰ ἐκθέσῃ τὸν πρὸς τοῦτο λόγον. Μετὰ ταῦτα παραπέμπεται ὁ προϋπολογισμὸς εἰς τὴν Γερουσίαν, ἣτις ἔχει τὸ αὐτό, ὅπερ καὶ ἡ Βουλὴ δικαίωμα ν' ἀπορρίψῃ ἢ τροποποιήσῃ οἴανδήποτε ἐκ τῶν προτάσεών της, ἀλλὰ δὲν

δύναται ὅπως τὸ ἕτερον σῶμα, νὰ προτείνῃ νέας δαπάνας ἢ πόρους ἐσόδων. Ἡ Γερουσία παραπέμπει ἐπίσης τὸ νομοσχέδιον εἰς διαφόρους ἐπιτροπὰς, ἀλλ' αἱ ἐργασίαι εἰσὶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τυπικαί, κατὰ δὲ τὰς παρελθούσας δεκατέσσαρας συνόδους ἡ ἄνω Βουλὴ οὐδεμίαν ἐπέφερον ἀλλοίωσιν εἰς τὰς ὑποβληθείσας αὐτῇ προτάσεις.

Κατὰ θεωρίαν λοιπὸν λίαν ἐντελής ἐπιτήρησις τῆς κυβερνήσεως εἶναι καθιερωμένη. Ἀλλ' ὅταν ὁ κ. Δεμπωλιέ φθάσῃ εἰς τὴν πρακτικὴν ἐνέργειαν τοῦ συστήματος τούτου, ἐξομολογεῖται ὅτι, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸν περιορισμὸν τῶν δαπανῶν, προδήλως ἀπέτυχεν. Διὸ δαπάναι κατὰ τὸ 1835 ἦσαν 87,000,000 φράγκα, ἐνῶ κατὰ τὸ 1875 ἀνῆλθον εἰς 256,000,000 φράγκα καὶ ἐξακολουθοῦν ὀρμητικῶς οὐξάνοντα. Ἀλλ' ὁ κ. Δεμπωλιέ φρονεῖ, ὅτι τὸ σύστημα ἀπέτυχε, διότι ἐνκα τῶν πολιτικῶν περιστάσεων τοῦ Βελγίου, οὐδέποτε προσηκόντως ἐδοκιμάσθη. Τόσον ἀνισος καὶ δολία εἶναι ἡ ἐκλογικὴ διαίρεσις τοῦ Βελγίου καὶ τόσον μεγάλη ἡ ἐκλογικὴ διαφθορά, ὥστε μία μειοψηφία ἐκλογέων κατώρθωσε ἐπὶ ἔτη γ' ἀποστέλλῃ εἰς τὴν Βουλὴν ἰσχυροτάτην πλειοψηφίαν. Ἡ μειοψηφία αὕτη ἔχει πρὸς τούτοις ἀντίθετον πρὸς τὴν φειδῶ συμφέρον. Ἐκ τῶν 115,000 ἐκλογέων τῶν ἐγγεγραμμένων εἰς τοὺς ἐκλογικοὺς καταλόγους μόνον 90,000 ἢ 100,000 ψηφοφοροῦσιν, ἐκ τούτων δὲ 40,000 μέχρι 50,000 εἰσὶ δημόσιοι ὑπάλληλοι, οἵτινες ἔχουσιν ἄμεσον συμφέρον εἰς τὴν διατήρησιν ἢ αὐξήσιν τῶν διαφόρων ὑπηρεσιῶν. Ὅπως ἤδη ἔχουσι τὰ πράγματα, ἐν ταῖς χερσὶ τῶν δημοσίων τούτων ὑπαλλήλων καὶ τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν — οἵτινες κατὰ κανόνα ψηφίζουν τυφλῶς κατὰ πᾶς ὑποδείξεις τῶν ἐπισκόπων των — κεῖται κυρίως ἡ ἀντιπροσωπεία τῆς χώρας, οἱ δὲ ἀντιπρόσωποι ἀμφοτέρων τούτων τῶν τμημάτων ὑποστηρίζουσι τὴν κυβέρνησιν, ἐνιστάμενοι ἐν τῇ Βουλῇ τῶν ἀντιπροσώπων κατὰ πάσης οἰκονομίας, προβαλλομένης ὑπὸ τοῦ

κεντρικοῦ τμήματος. Ἐν ἰσότητι ἀντιπροσωπείας καὶ ἐκλογικῇ γνησιότητι τὸ ἐνεστὸς σύστημα, ὡς ὁ κ. Δεμπωλιέ φρονεῖ, ἠδύνατο νὰ ἐνεργήσῃ ἐπωφελῶς.

Ἡ πορεία τῆς διαδικασίας τῆς ἐν Ὀλλανδία παραδεγμένης, ὡς ἐκτίθεται ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Βίσεριγγ, εἶναι σχεδὸν ὁμοία τῇ ἀνωτέρω περιγραφείσῃ. Ὁ προϋπολογισμός, ὅστις δεόν νὰ εἶναι πλήρης, λεπτομερῆς καὶ χωριστὸς δι' ἐκάστην ὑπηρεσίαν, ὑποβάλλεται κατὰ πρῶτον εἰς τὰ πέντε τμήματα τῆς Βουλῆς. Ἐκαστὸν τῶν τμημάτων τούτων μετὰ τὴν συζήτησίν του, διορίζει ἓνα εισηγητὴν, οἱ δὲ πέντε εισηγηταὶ ἐξετάζουσι τὰς τροποποιήσεις τῶν διαφόρων τμημάτων καὶ παραδέχονται ἐκεῖνας, τὰς ὁποίας νομίζουσιν ἀξίας ὑποστηρίξεως. Αἱ ἀποφάσεις των ἀνακοινοῦνται εἰς τὸν ὑπουργὸν τῶν ἐπιφορτισμένων τὴν ὑπηρεσίαν περὶ ἧς πρόκειται, ὁ δὲ ὑπουργὸς ἀπαντᾷ, εἴτε ὑποστηρίζων τὰς ἀρχικὰς τοῦ προτάσεις ἢ τροποποιῶν αὐτάς, ὡς ὑποδεικνύεται, ἢ δὲ ἀλληλογραφία αὕτη τίθεται ἐνώπιον τοῦ Κοινοβουλίου. Ἡ δευτέρα Βουλὴ, ἣτις εἶναι ἐλευθέρη νὰ ἐκτιμήσῃ κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῇ τὰς προτάσεις τῶν εισηγητῶν καὶ πρὸς τούτοις οἰκειοθελῶς νὰ τροποποιήσῃ καθ' οἷονδήποτε τρόπον τὰς προτάσεις τῆς κυβερνήσεως, συζητεῖ τὸν προϋπολογισμὸν, ὀριστικῶς δ' οὗτος, μετὰ τὴν δευτέραν Βουλὴν μεταβαίνει εἰς τὴν πρώτην γενικὴν Βουλὴν τῶν Πολιτειῶν, ἐνθα ἐξετάζεται καὶ συζητεῖται κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. Ἐν τούτοις ἐν τῇ Ἄνω Βουλῇ οὐδεμίαν τροποποιήσιν δύναται νὰ προταθῇ· ὁ καθηγητὴς Βίσεριγγ εἶναι γνώμης ὅτι «ἀναμφιβόλως αἱ διατυπώσεις αὗται ἔσχον τὸ ἀποτέλεσμα ὄχι μόνον νὰ περιστέλλωσιν, ἀλλὰ καὶ νὰ προλαμβάνωσιν ἀπάσας τὰς καταχρήσεις ἐν τῇ οἰκονομικῇ ἡμῶν διοικήσει.» Δὲν προέλαβον, εἶναι ἀληθές, τὴν μεγάλην αὐξήσιν τῶν ἐτησίων δαπανῶν κατὰ τὰ τελευταῖα 25 ἔτη, ἀλλ' ἡ αὐξήσις αὕτη «ἔλαβε χώραν τῇ πλήρει συναινέσει τῆς Γενικῆς Βουλῆς τῶν Πολιτειῶν ἐνίοτε δὲ

καὶ τῇ προτροπῇ αὐτῶν. Καὶ αἱ μεγαλείτεροι δαπάναι ἐπαρκῶς καλύπτονται διὰ διηνεκῶς αὐξανομένων εἰσπράξεων ἐκ διαφόρων πηγῶν, ἄνευ τῆς αὐξήσεως τῶν βαρῶν τοῦ ἔθνους διὰ νέων φόρων.»

Ὅμοια διαβεβαίωσις δύναται, ἐν τούτοις, νὰ γίνῃ καὶ καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰς δαπάνας τῆς χώρας ταύτης, ἢ αὐξήσις τῶν ὁποίων ἐν τισιν ὑπηρεσίαις ἐξεγείρει τοσαύτην δυσαρέσκειαν. Καὶ δύναται νὰ εἶναι ἀμφίβολον εἰς, ὑφ' οἷονδ' ἕποτε σύστημα, ἢ αὐξήσις τῶν δαπανῶν τόπου τινὸς ὅστις αὐξάνει κατὰ τε τὸν πληθυσμὸν καὶ κατὰ τὸν πλοῦτον, δύναται νὰ περισταλῇ. Τοῦτο πρὸ πάντων εἶναι βέβαιον, ὅτι εἶναι ἀδύνατον ὡς πρὸς τὴν Ἀγγλίαν νὰ χαραχθῇ βαθεῖά τις καὶ σταθερὰ γραμμὴ, εἴτε εἰς τὰ 70 ἑκατομμύρια λιρ. στερλ., εἴτε εἰς τὰ 80,000,000 καὶ νὰ δογματισθῇ εὐλόγως ὅτι πρὸς τὸ ἐν μέρος τῆς γραμμῆς ταύτης κεῖται ἡ οἰκονομία, πρὸς δὲ τὸ ἕτερον ἢ σπατάλη. Τὰ ἐξοδα πρέπει νὰ κρίνωνται οὐχὶ μόνον ἐκ τῆς ποιότητός των, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ σκοποῦ των. Ὑπάρχει, μολαταῦτα, εἰς ἐκείνους, οἵτινες δαπανῶσι τοῦ ἄλλου λαοῦ τὰ χρήματα, τάσις τις πέραν τῶν ὁρίων τῆς ἀκριβοῦς οἰκονομίας, καὶ θὰ ἦτο ἀναμφιβόλως μέγα ἐθνικὸν κέρδος, εἰς ἢ δύνατο νὰ ἐφευρεθῇ μέθοδος τις, διὰ τῆς ὁποίας νὰ περιστέλλετο τέλεον ἢ ἀσωτεία, τὰ δὲ ἐξοδα τοῦ κράτους νὰ ὑπεβάλλοντο εἰς τοσοῦτον αὐστηρὸν ἔλεγχον, ὥστε οὐδέποτε νὰ ἐπιτρέπηται αὐξήσις τῶν δημοσίων βαρῶν, μέχρις οὗ ἢ ἀνάγκη αὐτῶν, ἢ ἢ καταλληλότης ἐντελῶς καταδειχθῶσι. Ἐπιδιώκων τι πρὸς τοιαύτην τινὰ διεύθυνσιν ὁ Σύλλογος τοῦ «Κόβδεν-Κλούβ» πράττει ἔργον ὠφέλιμον, καὶ ἂν τὸ ζήτημα τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ ἰσχύοντος ἐν Ἀγγλίᾳ συστήματος ὠρίμασεν, ἢ ἀκριβῆς συζήτησις του δύναται μεγάλως νὰ διευκολυνθῇ ἐκ τῆς γνώσεώς των ἀλλαχοῦ ἐν ἐνεργείᾳ συστημάτων, ἧτις ἐπιτυχάνει ἤδη.

ΕΝΟΙΚΙΑΣΙΣ ΤΕΛΩΝΕΙΩΝ.

Δημοσιεύομεν τὰς ἐπομένας ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἐνοικιάσεως τῶν τελωνείων ἀνταλλαγείσας κατὰ τὸ 1875 δύο ἐπιστολάς :

Ἡ ἐπὶ τῇ βάσει ἀκριβοῦς καὶ ὀρισμένης διατιμῆσεως καὶ ἐπαρκῶν ἐγγυήσεων, ἐξασφαλιζομένων διὰ διαρκοῦς ἐποπτείας ὅσον οἶόν τε ἀδεκάστου, ἐνοικιάσις τῶν τελωνείων δὲν εἶναι προτιμότερα τοῦ ἐν ἰσχύϊ συστήματος, ὅπερ τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν συγκοινωνίαν ἐξαρτᾷ ἐκ τῆς αὐθαιρεσίας, ἀισχροκερδείας καὶ ἀγριότητος πεντηκονταδράχμων τελωνοφυλάκων ;

Ἐπιτραπείτωσαν ἐξηγήσεις τινὲς πρὸς διασάφησιν τοῦ θέματος. Ὅτι μὲν διὰ τοῦ συστήματος τῆς δι' ἀποχρωσῶν ἐγγυήσεων ἐνοικιάσεως ἐξασφαλίζονται τὰ συμφέροντα τοῦ δημοσίου εἶναι ἀναντίρρητον. Διὰ μόνου τοῦ συστήματος τούτου ἐφαρμόζεται ἡ ἀναμφισβήτητος ἀρχή, ὅτι τὸ Δημόσιον, ὡς μὴ ἀμέσως ἀλλὰ διὰ τρίτων διαχειριζόμενον εἶναι πάντοτε κακὸς καὶ εἰς ἑαυτὸν ἐπιζήμιος διαχειριστής. Εἶναι πασίγνωστοι αἱ κλοπαί, αἵτινες ἐκ συνεννοήσεως μεταξὺ ἐμπόρων καὶ τελωνῶν ἢ τελωνοφυλάκων γίνονται πρὸς ζημίαν τοῦ Δημοσίου μεγίστην. Πάντες οἱ ἔμποροι ἀναντιρρήτως κλέπτουσιν ἐξ ἀνάγκης, καθόσον ἄλλως ἀδυνατοῦσι μὲν νὰ διαγωνισθῶσι πρὸς τοὺς κλέπτοντας, μυρία δὲ προσκόμματα παρὰ τῶν τελωνειακῶν ἀρχῶν ἀπαντῶσιν. Οὐχὶ ὅπως σήμερον ἐγεργείται ἡ ἐνοικιάσις τῶν δημοσίων προσόδων, ἀλλ' ἐπὶ τῇ βάσει ἀποχρωσῶν ἐγγυήσεων ἐν Ἀθήναις καὶ ἐνώπιον τῶν ἀνωτάτων Ἀρχῶν, τοῦτέστι τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν καὶ τῶν τοιούτων, ἐνοικιάσις αἶρει πᾶσαν τοιαύτην κατάχρησιν τοσοῦτω μᾶλλον, ὅσῳ ὁ διαγωνισμὸς περὶ τὴν ἐνοικιάσιν τοσοῦτω μεγάλου σχετικῶς ποσοῦ, ὅσον

εισπράττει ἕκαστον τελωνεῖον ἑτησίως, ἀναντιρρήτως θὰ προσελκύσῃ τοὺς μεγαλειτέρους κεφαλαιούχους, καὶ θὰ δώσῃ ἀφορμὴν καὶ εἰς ἰδρύσιν ἑταιριῶν σπουδαίων.

Ἐξεταστέον ὁμῶς τὸ τοιοῦτον σύστημα σχετικῶς πρὸς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν συγκοινωνίαν. Τὸ τῆς ἐνοικιάσεως τῶν τελωνείων σύστημα ὑπῆρχεν, ὡς γνωστόν, παρὰ Ῥωμαίοις. Τοσοῦτον καταθλιπτικὸν διὰ τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν συγκοινωνίαν ἦτο, ὥστε προῆλθεν ἡ αἰσχρὰ ἐκείνη σημασία τῆς λέξεως «τελώνης», οἷα παρὰ τοῖς Ἑυαγγελίοις ἀπαντᾷ. Τοῦτο δὲ ἐπήγασεν ἐκ τῆς ἐλλείψεως πρῶτον ἀκριβοῦς καὶ ὠρισμένης διατιμῆσεως, δεύτερον ἀποχρωσῶν ἐκ τοῦ νόμου ἐγγυήσεων, καὶ τρίτον διαρκοῦς καὶ ἀδεκάστου ἐποπτείας. Ἐνῶ σήμερον τὸ ἀκριβὲς καὶ ὠρισμένον τῆς διατιμῆσεως ὑπάρχει καὶ δύναται νὰ τελειοποιηθῇ, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀποχρῶσαι ἐκ τοῦ νόμου ἐγγυήσεις, κατόπιν τῶν ὑγιῶν ἀρχῶν αἰτινες ἐπικρατοῦσιν ὡς πρὸς τὴν Δημόσιον οἰκονομίαν, καὶ κατόπιν τῆς καταπτώσεως τοῦ ὀλεθρίου ταμειυτικοῦ συστήματος, ὑπάρχουσι καὶ δύνανται νὰ προστεθῶσι μείζονες διαρκῆς δὲ ἐποπτεία καὶ ἐλεγχος εἶναι εὐχερέστατος α) ὡς ἐκ τῆς δημοσιογραφίας, καὶ πρὸ πάντων τῆς ἰδρύσεως Ἀρχῆς τινος ἐν ἑκάστῳ τελωνεῖῳ μετὰ καταλλήλων προσόντων, ἐχούσης ἱκανὴν μισθοδοσίαν καὶ ἐξασφάλισιν θέσεως ἀπὸ πάσης αὐθαιρεσίας, ἀστυνομικὴν δὲ ἢ δικαστικὴν ἀνάλογον δικαιοδοσίαν, καὶ β) ὡς ἐκ τῆς ἀντιθέσεως τῶν συμφερόντων τοῦ ἐμπορίου καὶ τοῦ ἐνοικιαστοῦ. Προσέτι δὲ ὁ προσδιορισμὸς προσόντων τοιούτων, οἷα ἀπαιτοῦνται, ὅπως ὁ ἐνοικιαστὴς ἐπιγινώσκῃ τὴν ἀρχήν, ὅτι τόσῳ μείζονα κέρδη δύναται νὰ ἔχῃ ὅσῳ μείζονα εὐκολίας παρέχει εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν συγκοινωνίαν. ἢ ἀμιλλὰ δὲ, ἣτις θὰ γεννηθῇ μετὰ τῶν διαφόρων ἐνοικιαστῶν τῶν ἑκασταχοῦ τελωνείων, θὰ ἔχῃ ἐπίσης εὐάρεστα ἀποτελέσματα. Ἐν πάσῃ περιπτώσει αἱ δυσκολίαι, αἰτινες σήμερον παρεμβάλλονται ὑπὸ τῶν ἀγρίων ἐκείνων ἀνθρώπων, τῶν πεντηκονταδράχμων τε-

λωνοφυλάκων, τῶν ἐπίτηδες, ὅπως ὠφεληθῶσι μίαν ἢ δύο δραχμὰς σκορπιζόντων τὰ ἐνδύματα καὶ πράγματα τῶν ἐπιβατῶν εἰς τὰς ὁδοὺς, ἐπὶ τῇ προφάσει μήπως ἀνακαλύψωσιν ἐμπόρευμά τι, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ ἀρχὴ τις παροῦσα πρὸς πρόληψιν καὶ τιμωρίαν, διὰ τοῦ κατὰ τοιοῦτόν τινα τρόπου οἷος ὁ ἀνωτέρω συστήματος τῆς ἐνοικιάσεως, δὲν θὰ ὑπάρχωσιν.

Συνέπειαι δὲ ἀγαθαὶ τοῦ συστήματος τούτου ἔσονται αἱ ἑξῆς: Πρῶτον θὰ ἐκλίπῃ ἡ ἀνάρμοστος ἐκείνη σχέση τῆς Κυβερνήσεως πρὸς τὸν πολίτην οἷα γεννᾶται ἐκ τῶν ἐμπορικῶν δοσοληψιῶν, σχέσις ἣτις πάντοτε εἶναι καταπιεστικὴ πρὸς τὸν πολίτην, καὶ ἐναντία τοῦ κυρίου τῆς Κυβερνήσεως σκοποῦ, τοῦ νὰ αἴρῃ τὰ προσκόμματα, ἀτινά παρεμβάλλοντο εἰς τὴν εὐημερίαν τοῦ πολίτου, σκοποῦ, ὅστις καθ' ὀλοκληρίαν κατορθοῦται διὰ τοῦ συστήματος τῆς ἐνοικιάσεως τῶν τελωνείων, τῆς κυβερνήσεως λαμβανούσης τὴν θέσιν κριτοῦ καὶ μεσίτου μετὰ τὸν ἐνοικιαστοῦ καὶ πολίτου.

Δεύτερον θὰ ὠφεληθῇ σπουδαίως τὸ ἐμπόριον, ὅπερ τὰ μέγιστα ζημιοῦται ὡς ἐκ τῆς ἀνίσου θέσεως καὶ τοῦ ἀδυνατοῦ τοῦ διαγωνισμοῦ μετὰ τῶν ἐμπόρων, ἄλλων μὲν ὑποβιβαζόντων τὴν τιμὴν ὡς κλεπτόντων, καὶ ἐπομένως ἀρκουμένων εἰς δύο τοῖς 0/0 κέρδος ἢ καὶ μηδὲν ἐπὶ τῆς ἀξίας τοῦ πράγματος προστιθεμένου καὶ τοῦ τελωνειακοῦ δασμοῦ, χωρὶς νὰ καταβληθῇ οὗτος, τῶν δὲ λοιπῶν μὴ δυναμένων νὰ ἀρκεσθῶσιν εἰς τοσοῦτον μόνον κέρδος, διότι κατέβαλον καὶ τὸν τελωνειακὸν δασμόν.

Τρίτον ἀνεὺ νέας φορολογίας καὶ ἀνεὺ αὐξήσεως τῶν τελωνειακῶν δασμῶν θὰ αὐξήσῃ κατὰ τοὺς ἐπιεικεστέρους ὑπολογισμοὺς ἀναντιρρήτως αἱ πρόσοδοι τῶν τελωνείων κατὰ 5 ἢ 6 ἑκατομμύρια καθόσον ὑπάρχουσι πρόσφατα παραδείγματα, ὡς τὸ τοῦ ἐμπορίου ὅστις ἀντὶ 700 φράγκων ἐπλήρωσε μόνον 70 δραχμὰς. Τοῦτο δὲ εἶναι τὸ ἐλάχιστον. Ἄπαν τὸ πλῆθος τοῦτο τῶν τε-

λωνοφυλάκων, ὧν οἱ πλεῖστοι οἰκογενειάρχαι, εἰσερχόμενοι εἰς τὴν ὑπηρεσίαν πενέστατοι ἐξέρχονται ἐξ αὐτῆς τοκισταὶ καὶ κτηματῖαι. Ἐπίσης ἡ ἐπικερδεστέρα θέσις εἶναι ἡ τοῦ τελώνου, τοῦ ἐλεγκτοῦ, τοῦ ἀποθηκαρίου. Τὰ ἀποτελέσματα δὲ ταῦτα δὲν παράγει ὁ μισθός, ἀλλ' ἡ κατάχρησις. Ἡ ἐκ τῆς καταχρήσεως ὁμως ὠφελεια τούτων ἀναγκαίως προϋποτίθησι τὴν τῶν ἐμπόρων, αἵτινες καὶ ἐντεῦθεν ὠφελοῦνται, καὶ ἐκ τῶν ἀγοραστῶν βεβαίως εἰς οὓς ἐπιρρίπτουσι πάντοτε τὸ βᾶρος τῶν τελωνιακῶν δασμῶν.

Τέταρτον δύναται προσκαίρως τοῦλάχιστον νὰ ἀρθῇ πᾶσα φορολογία ἀπὸ τῆς γεωργίας καὶ κτηνοτροφίας, καθόσον τὸ ἐκ τῆς φορολογίας τούτων ποσὸν τῶν 9 ἑκατομμυρίων δύναται νὰ ἀναπληρωθῇ ἐκ τῆς αὐξήσεως τῶν τελωνιακῶν εἰσοδημάτων καὶ τῆς οἰκονομίας, ἣτις θὰ προέλθῃ ἐκ τῆς καταργήσεως τῶν παρουσῶν τελωνιακῶν ἀρχῶν, καὶ τοσοῦτων ἄλλων θέσεων, αἵτινες ὑπάρχουσι κυρίως μὲν πρὸς οἰκονομίαν προσώπων καὶ πίεσιν τοῦ λαοῦ, ἐπὶ προφάσει δὲ τῆς βεβαιώσεως καὶ τῆς εἰσπράξεως τῶν ἐπὶ τῆς γεωργίας καὶ κτηνοτροφίας φόρων.

Πέμπτον δύναται νὰ ἐκλίπη τὸ τοσοῦτον πλῆθος τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν, αἵτινες οὔτε ὡς πρὸς τὴν δημόσιον ὑγείαν, οὔτε ὡς πρὸς τὰ δημόσια ἔργα πράττουσιν τι, ἀλλ' ὑπάρχουσι κυρίως μὲν πρὸς οἰκονομίαν προσώπων καὶ πίεσιν τοῦ λαοῦ, ἐπὶ προφάσει δὲ τῶν ἀνωτέρω καὶ χάριν φορολογικῶν καὶ στρατολογικῶν τινῶν ἀσημάντων ἐνεργειῶν. Οὕτω δὲ νὰ μείνῃ ὡς πρώτη καὶ τελευταία διοικητικὴ ὑποδιαίρεσις (ὑπὸ ἐπιτήρησιν τινὰ τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας τακτοποιουμένης, ὡς δεῖ, καὶ πρὸ πάντων ἀγορευμένων τῶν Εἰρηνοδικείων διὰ τοῦ προσδιορισμοῦ καταλλήλων προσόντων καὶ μισθοδοσίας ἱκανῆς καὶ διὰ ἐξασφαλίσεως τῆς θέσεως ἀπὸ τῆς αὐθαιρεσίας καὶ ἰδιοτροπίας) ἡ δημοτικὴ ἀρχὴ ἔχουσα ἐπίκουρον τὸ σῶμα τοῦ μηχανικοῦ μὲν διὰ τὰ δημόσια ἔργα, τὸ σῶμα τῆς

χωροφυλακῆς τακτοποιούμενον, ὡς δεῖ, διὰ τὴν δημόσιον ἀσφάλειαν, καὶ τὰς ὑγειονομικὰς ἀρχὰς καὶ ἐπιτροπὰς διὰ τὴν δημόσιον ὑγείαν. Ἡ δὲ τῶν ἐκλογῶν ἐπιστάσις νὰ ἀνατεθῇ καθ' ὀλοκληρίαν τῇ δικαστικῇ ἐξουσίᾳ, ἣτις τοσοῦτον ὠφέλιμος ὡς πρὸς τοῦτο ἀπεδείχθη ἐκ πείρας.

Ἐκτον θὰ παύσωσιν αἱ ἑκτακτοὶ δαπάναι ἢ δύναται μετὰ τὴν ἐξάλειψιν μάλιστα τῆς νὰ ληστείας ἐλαττωθῇ σπουδαίως ὁ στρατός, οὔτινος τὸ πλεῖστον μέρος ἀσχολεῖται νῦν περὶ τὴν εἰσπραξίν τῶν φόρων.

Ἐβδομον δὲ δι' ὄλων τούτων θὰ προέλθῃ σπουδαία μὲν οἰκονομία ὡς πρὸς τὰ δημόσια ἐξόδα, ὥστε καὶ οἱ ὕλικοι τοῦ ἔθνους πόροι νὰ προαχθῶσι καὶ ἡ θέσις τῶν ὑπαλλήλων θὰ βελτιωθῇ ἀναλόγως τῶν κοινωνικῶν ἀναγκῶν καὶ αἱ ἐθνικαὶ δυνάμεις νὰ ἐνισχυθῶσιν ὀπωσοῦν. Πρὸ πάντων δὲ νὰ ἐκλίπη ἡ ἀφόρητος ἐκείνη πίεσις, ἣν ἐνοικιαστῆς, εἰσπράκτωρ, ἀπαριθμητῆς, στρατιωτικὸν ἀπόσπασμα, εἰρηνοδίκης (οἷος ὁ ὑπάρχων ἐβδομηκοντάδραχμος) ἑπαρχος, ταμίης, ἑφορος, νομάρχης, τελώνης, τελωνοφύλαξ καὶ λοιποὶ ἐξασκοῦσιν ἐπὶ τοῦ ταλαιπώρου λαοῦ, θὰ παύσῃ ἡ θεσιθηρία, θὰ ἀρθῇ ἡ ἐξάρτησις ὄλων τῶν συμφερόντων τοῦ πολίτου ἐκ τῆς ἐξουσίας, καὶ ἡ εὐθύνη πάσης Ἀρχῆς θὰ καταστῇ πραγματικὴ.

Περιπλέον δὲν δύναται νὰ ἐννοηθῇ εἰς τί χρησιμεύουσι τοσοῦτοι νομάρχαι, τοσοῦτοι ἑπαρχοὶ, τοσοῦτοι ἑφοροὶ, τοσοῦτοι ταμίαι, τοσοῦτοι τμηματάρχαι καὶ λοιποὶ καὶ λοιποὶ, πρὸς διοίκησιν ἑνὸς κράτους κατὰ τὴν ἑκτασιν καὶ τὸν πληθυσμὸν οὐχὶ ἴσον πρὸς ἓνα νομὸν τῆς Γαλλίας. Ὑπὲρ τῆς διοικήσεως δὲ ταύτης ἔχει δαπανήσει τὸ ἔθνος πλέον τοῦ δισεκατομμυρίου δραχμῶν εἰς διάστημα 40 ἐτῶν, καὶ ἐπεβαρύνθη καὶ μὲ χρέος 200,000,000 δραχμῶν, χωρὶς οὔτε ἡ συγκοινωνία νὰ βελτιωθῇ τὸ παράπαν, οὔτε ἡ γεωργία καὶ ἡ κτηνοτροφία, οὔτε αἱ ναυτικαὶ καὶ στρατιωτικαὶ δυνάμεις, ἐνῶ μαστίζεται μὲν περιοδικῶς ὑπὸ τῆς ληστείας κατέστη δὲ ἐνδημικὸν νόσημα ἡ φυγοδικία καὶ

ἢ ζωοκλοπή. Πάντα ταῦτα βεβαίως δὲν δύνανται νὰ ἐξαγνισθῶσι διὰ τοῦ προτεινομένου συστήματος τῆς ἐνοικιάσεως τῶν τελωνείων. Ἀλλ' εἶναι αὕτη ὅπως δῆποτε μία ἀρχὴ καὶ ἐν βῆμα οἰκονομικῆς τακτοποιήσεως πρὸς βελτίωσιν καὶ καθοδήγησιν πρὸς τὰ πρόσω.

A. A.

... Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἐνοικιάσεως τῶν τελωνιακῶν δασμῶν, ἐφ' οὗ ἐπιθυμεῖτε νὰ γνωρίζητε πῆν ἐμὴν γνώμην, παρατηρῶ ὅτι τὸ σύστημα τοῦτο ἤθελε παραβλάψει τοὺς τε ἐμπόρους καὶ τὸ Δημόσιον. Καὶ ἰδοὺ πῶς: Τὰ διάφορα τελωνεῖα τοῦ Κράτους δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐνοικιασθῶσιν εἰς ἓν καὶ μόνον πρόσωπον. ἐπομένως οὐδὲν ἤθελε κωλύει τὸν ἕτερον τῶν τελωνῶν τούτων νὰ ἐλκύη εἰς τὴν περιφέρειάν του ἐμπορεύματα, τὰ ὅποια συνήθως εἰσάγονται εἰς τὸ Κράτος δι' ἄλλου τελωνείου ἐλαττώγων κακοβούλως τοὺς νενομισμένους δασμοὺς πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ εἰσπράξῃ τέλη ἐξ ἐμπορευμάτων, ἅτινα ἀνευ τῆς ἐλαττώσεως ταύτης ἤθελον εἰσαχθῆ εἰς ἄλλην περίφερσιν.

Βεβαίως ἢ ὑπὸ τοῦ Δημοσίου εἰσπραξίς εἴτε τοῦ ἐγγείου εἴτε τῶν τελωνιακῶν δασμῶν συνεπάγεται πάντοιας καταχρήσεις, ἀλλ' ἢ ἐνοικιάσις δίδει χώραν εἰς καταπιέσεις τοῦ ἐμπορίου, καὶ ἀναρτᾷ τὸ ζήτημα τῆς ἐσωτέρας ἐπιβολῆς τῶν δασμῶν ἐκ τῆς θελήσεως ἐνὸς ἰδιώτου.

Ἄλλως δὲ ὁ ἐν λόγῳ τελωνεὺς γενόμενος ἐμπόρος καὶ εἰσάγων διάφορα ἐμπορεύματα ἀτελώνιστα ἤθελε καταστρέφει τοὺς ὑποβεβλημένους εἰς δασμὸν ἐμπόρους. Ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ τὸ Δημόσιον θέλει πιθανῶς ζημιωθῆ εἰσαγομένου εἰς τὸ Κράτος ἀλατος ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς.

Θέλει τις παρατηρήσει, ὅτι τὰ προειρημένα ἀτοπήματα προλαμβάνονται κατὰ μέγα μέρος διὰ τῆς ἐπιτηρή-

σεως καὶ ἐποπτείας τῶν ὀργάνων τῆς Κυβερνήσεως. Ἀλλ' ἂν τὰ ὄργανα ταῦτα κέκτηνται τὰ δύο προσόντα τῆς ἰκανότητος καὶ τιμιότητος, διὰ τί ἀφαιρεῖτε ἀπὸ τὰς χεῖρας αὐτῶν τὸν σπουδαῖον τοῦτον κλάδον τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας, ὅπως τὸν ἐμπιστευθῆτε εἰς ἐνοικιαστὰς κερδοσκόπους;

Τελευταῖον παρατηρῶ, ὅτι δὲν πρέπει βεβαίως νὰ ἀξιῶμεν νὰ ἐφαρμόζωμεν παρ' ἡμῖν πᾶν ὅ,τι ὑπάρχει ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ· οὐχ ἥττον ὅμως ἀνευ ἀποδεδειγμένης ὠφελείας δὲν πρέπει καὶ νὰ παραδωχῶμεθα συστήματα, τὰ ὅποια ἀποδοχιμάζουσιν ἐν γένει ἅπαντες οἱ πεπολιτισμένοι λαοί.

Ἐλπίζω, ὅτι αἱ παρατηρήσεις αὗται δὲν θέλουσιν ἀπενθαρρύνει ὑμᾶς εἰς τὴν ἀναζήτησιν τοῦ καταλληλοτέρου συστήματος πρὸς περιστολὴν τῶν διαπράττομένων ὁσημέραι καταχρήσεων.

I. Σ.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ ΚΑΙ ΜΑΘΗΤΑΙ.

Κατὰ τὸ ἄρθρον 101 τοῦ νόμου περὶ δημοσίου λογιστικοῦ καθ' ἕκαστον ἔτος ὀφείλει τὸ ὑπουργεῖον τῆς Ἐκπαιδεύσεως, ἵνα ὑπόβλη ἑἰς τὴν Βουλὴν πίνακα λεπτομερῆ τῶν δαπάναις τῆς κυβερνήσεως διατηρουμένων ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων καὶ τῶν εἰς τὰ δημοτικά χορηγουμένων βοηθημάτων, ὅστις θέλει παρίστανει ἐν συνόψει τὰ καταβαλλόμενα παρὰ τῆς κυβερνήσεως ἐξοδα καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐκπαιδευομένων εἰς ταῦτα μαθητῶν. Πρὸς ἐφαρμογὴν τῆς νομικῆς ταύτης διατάξεως ὑπέβαλε πρό τινος εἰς τὴν Βουλὴν τὸ ἀρμόδιον ὑπουργεῖον τὰς ἐπομένας σχετικὰς πληροφορίας, ἐξ ὧν δυστυχῶς ἐλλείπουσι τὰ κατὰ τὰς δαπάνας, ὡς πρὸς τὰς ὁποίας ἐγένετο

ἄτοπος συλλήβδην ἀναφορὰ εἰς τὸν προϋπολογισμὸν, ἀντὶ τῆς ἀπαιτουμένης εἰδικῆς συνοπτικῆς μνείας ἐπὶ τῶν γενομένων πράγματι δαπανῶν. Ὅπωςδὴποτε ἰδοῦ πῶς ἔχουσι τὰ κατὰ τοὺς ἀριθμοὺς τῶν ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων, τῶν καθηγητῶν, τῶν διδασκάλων καὶ τῶν μαθητῶν :

Α'.—Πανεπιστήμιον. Καθηγηταὶ 60· φοιτηταὶ 1995.

Β'.—Γυμνάσια. Ἀθηνῶν 1ον καθηγ. 10, μαθ. 300· 2ον καθ. 9, μαθ. 253· 3ον καθ. 8, μαθ. 224. Χαλκίδος καθ. 7, μαθ. 158. Λαμίας καθ. 7, μαθ. 89. Μεσολογγίου καθ. 7, μαθ. 93. Πατρῶν καθ. 8, μαθ. 310. Τριπόλεως καθ. 7, μαθ. 154. Σπάρτης καθ. 7, μαθ. 130. Καλαμῶν καθ. 7, μαθ. 213. Ναυπλίου καθ. 7, μαθ. 133. Κορίνθου καθ. 7, μαθ. 92. Σύρου καθ. 6, μαθ. 190. Κερκύρας καθ. 8, μαθ. 143. Κεφαλληνίας καθ. 7, μαθ. 94. Ζακύνθου καθ. 7, μαθ. 96.

Γ'.—Σχολαρχεῖα ἔχοντα τάξεις 3 ἕκαστον. Ἀθηνῶν 1ον διδάσκαλοι 5, μαθηταὶ 117· 2ον διδ. 6, μαθ. 197· 3ον διδ. 7, μαθ. 94· 4ον διδ. 6, μαθ. 137. Καλαμῶν διδ. 6, μαθ. 190. Πειραιῶς διδ. 4, μαθ. 159. Αἰγίου διδ. 4, μαθ. 197. Ναυπλίου διδ. 4, μαθ. 188. Σπάρτης διδ. 4, μαθ. 287. Ἀνὰ τρεῖς δὲ διδασκάλους τὰ σχολαρχεῖα : Μεγάρων μαθηταὶ 51. Θηβῶν μαθ. 132. Λεβαδείας μαθ. 101. Χαλκίδος μαθ. 200. Ξηροχωρίου μαθ. 89. Καρυστίας μαθ. 89. Κύμης μαθ. 130. Σκοπέλου μαθ. 35. Μεσολογγίου μαθ. 100. Ναυπάκτου μαθ. 50. Ἀγρινίου μαθ. 79. Λαμίας μαθ. 144. Ἀμφίσσης μαθ. 125. Γαλαξειδίου μαθ. 77. Ἀταλάντης μαθ. 78. Ἄργους μαθηταὶ 112. Κορίνθου μαθ. 130. Τρικάλων μαθ. 74. Ἦρας μαθ. 49. Πόρου μαθ. 35. Σπετσῶν μαθ. 60. Κυθήρων μαθ. 25. Πατρῶν 1ον μαθ. 167 καὶ 2ον μαθ. 147. Πύργου μαθ. 232. Καλαβρύτων μαθ. 49. Μεσσηνίας μαθ. 128. Ἐράνης (οἱ δύο διδάσκαλοι πληροῦνται ὑπὸ τοῦ δήμου) μαθ. 91. Κυπαρισσίας μαθ. 66. Ἀνδριτσαινῆς μαθ. 61. Μελιγαλᾶ μαθ.

146. Θουρίας μαθ. 75. Τριπόλεως 1ον μαθ. 154· 2ον 173. Λεωνιδίου μαθ. 54. Ἄστρους (ὁ εἰς διδάσκαλος πληροῦνται ἐκ κληροδοτήματος) μαθ. 24. Δημιτσάνης μαθ. 65. Καρυταίνης μαθ. 42. Βυτίνης μαθ. 64. Σινάνου μαθ. 35. Μολάων μαθ. 46. Γυθείου 120. Σύρου 1ον μαθ. 183· 2ον μαθ. 137. Μυκῶν μαθ. 44. Κέας μαθ. 35. Μήλου μαθ. 32. Σίφνου μαθ. 64. Ἄνδρου (ὁ εἰς πληροῦνται ἐκ κληροδοτήματος τοῦ Ἱεραπόλεως) μαθ. 153. Νάξου μαθ. 70. Θήρας μαθ. 53. Κερκύρας μαθ. 103. Λευκάδος μαθ. 82. Παξῶν μαθ. 21. Ἄργοστολίου μαθ. 130. Ἰθάκης μαθ. 55. Ληξουρίου μαθ. 98. Ζακύνθου μαθ. 161. Ἀνὰ δύο δὲ διδασκάλους τὰ σχολαρχεῖα Βονίτσης μαθ. 10. Λιδορικίου μαθ. 18. Κρανιδίου μαθ. 47. Δίβρης μαθ. 35. Κορώνης μαθ. 26. Πύλου μαθ. 31. Κορθίου (ὁ εἰς πληροῦνται ἐκ τοῦ κληροδοτήματος Ἱεραπόλεως) μαθ. 59. Μακρυωτίκων μαθ. 19. Σκιάθου διδ. 1, μαθ. 17.

Δ'.—Ἑλληνικὰ Σχολεῖα. Ἀνὰ τρεῖς διδασκάλους τὰ ἐξῆς : Κραβασαρά μαθ. 34. Λαγκαδίων μαθ. 90. Ἀρεοπόλεως μαθ. 54.—Ἀνὰ δύο διδασκάλους τὰ ἐξῆς : Κορωπίου μαθ. 44. Αἰγίνης μαθ. 48. Σκύρου μαθ. 22. Ἀλιβερίου μαθ. 31. Καρπενησίου μαθ. 36. Ὑπάτης μαθ. 31. Δαδίου μαθ. 48. Ποταμοῦ Κυθήρων μαθ. 24. Ἀκράτας (ὁ εἰς διδάσκαλος πληροῦνται ὑπὸ τῆς κοινότητος) μαθ. 28. Λεσχαινῶν μαθ. 21. Δερβιτσελεπῆ μαθ. 24. Σοποτοῦ μαθ. 30. Λεβιδίου μαθ. 32. Κοντοβαζαίνης μαθ. 31. Βαμβακοῦ μαθ. 35. Τήνου μαθ. 17. Πάρου μαθ. 18. Τραγαίας μαθ. 42. Ἀμοργοῦ (ὁ εἰς διδάσκαλος πληροῦνται ὑπὸ τῆς Μονῆς Χοζοβιωτίτσης) μαθ. 37. Καστελάνου μαθ. 25. Μεσοβουνίων μαθ. 18.—Ἀνὰ ἓνα διδάσκαλον τὰ ἐξῆς : Κερατέας μαθ. 8. Σαλαμίνας μαθ. 20. Μάνδρας μαθ. 12. Ἀραχώβης μαθ. 20. Στενῆς μαθ. 6. Αἰμῆς μαθ. 9. Ἀγίας Ἄννης μαθ. 6. Αἰτωλικοῦ μαθ. 22. Πλατάνου μαθ. 17. Κεφαλοβρύσου μαθ. 14. Ἀστακοῦ μαθ. 13. Φουρνᾶ μαθ. 12. Κερασόβου μαθ. 13. Πρωσοῦ (τὸ ἥμι-

συ τῆς δαπάνης πληρόνεται ὑπὸ τῆς Μονῆς Πρωσσῶ) μαθ. 28. Κρικέλου μαθ. 43. Νέας Μιζέλης μαθ. 12. Ἄγα Σπερχειάδος μαθ. 14. Μαρτίνου μαθ. 10. Μώλου μαθ. 6. Δούκα μαθ. 18. Γαστούνης μαθ. 4. Μαζείων μαθ. 14. Μεθώνης μαθ. 8. Βώλακος μαθ. 12. Ἀνδρούσης μαθ. 28. Καλτεζῶν μαθ. 13. Ἁγίου Πέτρου μαθ. 15. Ἁγίου Ἀνδρέα μαθ. 5. Καστρίου μαθ. 10. Βυζικίου μαθ. 16. Βάλτεσινίκου μαθ. 23. Στεμνίτσης μαθ. 26. Ζατρύνης μαθ. 13. Ἰσαρη μαθ. 24. Εὐρυσθένων μαθ. 23. Καστανέας μαθ. 19. Χρυσάφων μαθ. 22. Λεβεστόβων μαθ. 21. Μορνέμβασίας μαθ. 14. Κάμπου μαθ. 12. Πλάτσας μαθ. 14. Καρδαμύλης μαθ. 8. Κύττης μαθ. 12. Κότρωνος μαθ. 24. Κύθγου μαθ. 20. Σερύφου μαθ. 13. Πανόρμου μαθ. 12. Φολεγάνδρου μαθ. 11. Γαυρίου μαθ. 10. Ὑρίας μαθ. 16. Καλλίστης μαθ. 22. Ἰας μαθ. 20. Ἁγροῦ Ὀρους μαθ. 10. Ἁγίων Θεοδώρων μαθ. 6. Αἰγιαλοῦ Σάμης μαθ. 8.

Ε΄. — Ναυτικά Σχολεῖα. Ἀνὰ ἓνα διδάσκαλον τὰ ἐξῆς: Γαλαξειδίου μαθ. 14. Ὑδρας μαθ. 17. Σπετσῶν μαθ. 6. Ἀργοστολίου μαθ. 16. Σύρου μαθ. 5.

ΣΤ΄. — Ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα ἐξ ἰδιαιτέρων πόρων. Γυμνάσιον Βαρβακείου ἐν Ἀθήναις καθ. 17, μαθ. 356. Γυμνάσια: Πειραιῶς καθ. 7, μαθ. 139 (συνδρομὴ δημοσία δραχ. 6,000). Πύργου (συνδρομὴ δημοσία δρ. 4,000) καθ. 6, μαθ. 127. Αἰγίου καθ. 6, μαθ. 114. Λευκάδος (συνδρομὴ δημοσία δρ. 6,000) καθ. 4, μαθ. 34. Πετρίτσειος Σχολὴ (συνδρομὴ δημοσία δρ. 1,000) καθ. 3, μαθ. 82. Σχολαρχεῖον Βαρβακείου ἰον διδ. 8, μαθ. 182. 2ον διδ. 6, μαθ. 118. Ἑλληνικὰ Σχολεῖα: Κερτέζης διδ. 1, μαθ. 13. Τσερνίτζης διδ. 2, μαθ. 19. Παργαλιάνων διδ. 2, μαθ. 40. Φλεσιάδος διδ. 1, μαθ. 12. Ζαχόλης διδ. 1, μαθ. 17. Ἰου διδ. 2, μαθ. 13. Πέσσάδων διδ. 2, μαθ. 14. Λειβαρτζίου διδ. 1, μαθ. 17.